

ECONOMISCH TIJDSCHRIFT

November
1996

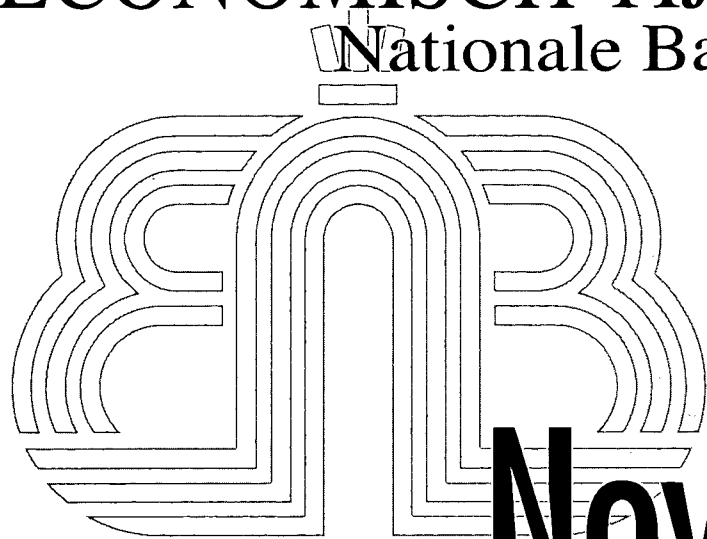
Jaargang 2

Nationale Bank van België

ECONOMISCH TIJDSCHRIFT

Nationale Bank van België

November
1996

Jaargang 2

Copyright Nationale Bank van België NV

Iedere openbaarmaking en verveelvoudiging voor
niet-commerciële doeleinden is toegestaan, mits de bron wordt vermeld.

Nationale Bank van België
de Berlaimontlaan 14
1000 Brussel
Telefoon : 02-221 20 33
Telefax : 02-221 31 63

INHOUD

**RECENT VERLOOP VAN DE RESULTATEN
EN VAN DE FINANCIËLE SITUATIE VAN
DE VENNOOTSCHAPPEN 5**

**DE VEREISTEN OP STATISTISCH GEBIED
VOOR MONETAIRE EENWORDING 29**

MEDEDELINGEN 41

RECENT VERLOOP VAN DE RESULTATEN EN VAN DE FINANCIËLE SITUATIE VAN DE VENNOOTSCHAPPEN

Sedert de oprichting van de Balanscentrale in 1978 heeft de Bank geregeld de resultaten en de structuur van de Belgische vennootschappen geanalyseerd. De meest recente studie werd gepubliceerd in het nummer van november 1995 van het *Economisch Tijdschrift* van de Bank.

België is niet het enige land dat de jaarrekeningen van de vennootschappen totaliseert. Tal van andere geïndustrialiseerde economieën stellen soortgelijke statistieken op die gebaseerd zijn op een min of meer ruime steekproef van hun ondernemingspopulatie.

Die nationale bronnen kunnen enkel met elkaar worden vergeleken na harmonisatie van de gegevens. Daar wordt sinds enkele jaren aan gewerkt onder het beschermheerschap van de Europese Commissie in het kader van het « BACH »-project, acroniem voor « Bank for the Accounts Harmonised ». Die werkzaamheden hebben geleid tot de samenstelling van een bestand met de geharmoniseerde gegevens van de jaarrekeningen van niet-financiële ondernemingen van negen Europese landen (Duitsland¹, Oostenrijk, België, Spanje, Finland, Frankrijk, Italië, Nederland, Portugal) alsook van de Verenigde Staten en Japan.

De totstandkoming van dat bestand, dat omstreeks de jaarwisseling zal worden verspreid, heeft de Bank ertoe aangezet haar analyse van de jaarrekeningen van de vennootschappen uit te breiden. Op het eerste deel van dit artikel, dat gewijd is aan het recente verloop van de rekeningen van de Belgische vennootschappen, volgt derhalve een tweede deel dat de eerste resultaten bevat van een vergelijking met enkele andere Europese landen.

1. RESULTATEN EN FINANCIËLE SITUATIE VAN DE BELGISCHE VENNOOTSCHAPPEN

Vennootschappen waarvan de gegevens opgenomen zijn in de statistieken van de Balanscentrale

De Balanscentrale van de Bank bevat zowel de gegevens van de grote Belgische vennootschappen, die hun jaarrekening volgens het zogenoemde volledige schema dienen op te stellen, als die van de kleine en middelgrote vennootschappen die, mits zij aan bepaalde groottecriteria voldoen, de rekeningen volgens een verkort schema mogen neerleggen.

Vanaf 1995 dienen de vennootschappen die ten minste twee van de volgende drie drempels overschrijden, een volledig schema neer te leggen² :

- een omzet, excl. BTW, van BEF 200 miljoen ;
- een balanstotaal van BEF 100 miljoen ;
- een gemiddeld personeelsbestand van 50 personen, waarbij moet worden vermeld dat iedere vennootschap met meer dan 100 personen hoe dan ook een volledig schema dient neer te leggen, ongeacht het voor de twee andere drempels bereikte niveau.

Omdat in België alle vennootschappen met een niet-financiële activiteit hun jaarrekening volgens een gestandaardiseerd schema moeten neerleggen, kunnen de gegevens van de Balanscentrale, wat de jaren vóór 1995 betreft, als nagenoeg volledig worden beschouwd. Voor het laatstgenoemde boekjaar daarentegen zijn nog niet alle jaarrekeningen neergelegd. De voor dat jaar reeds beschikbare gegevens dienden dan ook te worden geëxtrapoleerd op basis van een constant staal over twee jaren.

² De drempels inzake omzet en balanstotaal worden ongeveer om de vier jaar opgetrokken. De opeenvolgende aanpassingen, die het mogelijk maken rekening te houden met het verloop van de prijzen, hebben slechts een te verwaarlozen invloed gehad op het profiel van de historische reeksen met betrekking tot de respectieve resultaten van de grote vennootschappen en de kleine en middelgrote ondernemingen.

¹ Alleen West-Duitsland.

TABEL 1 — REPRESENTATIVITEIT VAN HET DOOR DE BALANSCENTRALE SAMENGESTELDE STAAL

	1994	1994	1995	1994
	Totaal van de vennootschappen ¹ (1)	Vennootschappen uit het staal ² (2)	Vennootschappen uit het staal ² (3)	Representativiteit in pct. (4) = (2) ÷ (1)
Aantal vennootschappen	173.159	115.870	115.870	66,9
Balanstotaal (miljarden franken)	16.697	14.203	14.789	85,1
Toegevoegde waarde (miljarden franken)	3.831	3.163	3.261	82,6

Bron : NBB.

¹ De rekeningen van 1994 omvatten alle rekeningen afgesloten tussen 1 januari en 31 december 1994.

² Ondernemingen waarvoor de jaarrekeningen voor 1995 reeds beschikbaar zijn en die eveneens in het bestand van de Balanscentrale over 1994 voorkomen.

Het gebruik van die extrapolatietechniek levert een enigszins vertekend beeld op omdat geen rekening wordt gehouden met de resultaten van de vennootschappen die in de loop van 1995 verdwenen of opgericht werden. Negeert men die beperking, dan is het staal dat werd gebruikt om de resultaatgegevens van 1995 te extrapoleren, zeer representatief : veel meer dan 80 pct., zowel voor het balanstotaal als voor de toegevoegde waarde. Wat het « aantal » vennootschappen betreft, is de dekkingsgraad lager, maar toch nog steeds 67 pct. Het verschil wordt verklaard door het feit dat de kleine en middelgrote ondernemingen hun jaarrekening doorgaans later neerleggen dan de grote vennootschappen.

Terwijl in dit hoofdstuk het recente verloop van de resultaten en de financiële situatie van de Belgische vennootschappen worden behandeld, bevatten de bijlagen langere reeksen over de periode 1987 tot 1995. De bijlagen 1 tot 5 hebben betrekking op de belangrijkste bestanddelen van de resultatenrekening, niet enkel voor het geheel van de niet-financiële vennootschappen maar ook afzonderlijk voor de grote vennootschappen en de KMO's, de vennootschappen uit de verwerkende nijverheid en die uit de niet-verwerkende bedrijfstakken. Bijlage 6 handelt over de financieringsbronnen en de bijlagen 7 en 8 tonen het verloop van de rentabiliteit gemeten in verhouding tot de aangetrokken middelen en tot het eigen vermogen.

Resultatenrekeningen

Voor het tweede jaar op rij nam de nettowinst na belasting van de niet-financiële ven-

nootschappen met ongeveer 14 pct. toe. Tussen 1990 en 1993 daarentegen waren de resultaten haast ononderbroken verslechterd.

Hoewel de resultaten tijdens de jongste twee boekjaren in ongeveer dezelfde mate zijn verbeterd, blijken de determinanten ervan nogal verschillend te zijn.

In 1994 steunde het winstaccres vooral op de bedrijfsresultaten. Vanwege de conjunctuuromslag kon de toegevoegde waarde van de ondernemingen met 6,3 pct. groeien. De weerslag van die activiteitsherleving op de winstcijfers werd evenwel deels tenietgedaan door een verslechtering van de financiële resultaten, in het bijzonder wat het inkomen uit deelnemingen betreft. Verscheidene grote ondernemingen, onder meer uit de sectoren van de chemie en de petrochemie, remden de repatriëring van in dollars luidende winsten immers af ten gevolge van de koersdaling van die valuta en wegens door hun dochterondernemingen te realiseren investeringsprojecten.

In 1995 daarentegen was de winstgroei toe te schrijven aan de verbetering van de financiële resultaten, veeleer dan aan het verloop van de toegevoegde waarde : deze laatste nam met nog slechts 3,1 pct. toe. Die knik tegenover het voorgaande jaar kan door twee factoren worden verklaard.

Het groeitempo van de verkopen is vertraagd van 7 pct. in 1994 tot 4,6 pct. in 1995. Hoewel de gegevens in waardetermen het niet mogelijk maken de respectieve invloeden te onderscheiden van de prijs- en de volumewijzigin-

TABEL 2 – VOORNAAMSTE BESTANDELEN VAN DE RESULTATENREKENINGEN VAN DE NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN

	Veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995 r
Verkopen ¹ (+)	+5,7	+3,0	+1,6	-0,7	+7,0	+4,6
Aankopen ¹ (-)	+5,5	+2,8	+1,2	-1,0	+7,2	+5,1
Toegevoegde waarde	+7,2	+4,4	+3,9	+1,3	+6,3	+3,1
Personeelskosten (-)	+9,9	+5,9	+4,9	+1,8	+2,8	+2,1
Overige bedrijfskosten ² (-)	+21,0	+0,9	+7,4	+2,6	+12,9	+5,9
Brutobedrijfsresultaat	+1,2	+2,0	+1,6	+0,3	+12,6	+4,6
Afschrijvingen en waardecorrecties (-)	+11,3	+6,0	+5,1	+4,8	+4,1	+2,5
Nettobedrijfsresultaat	-9,4	-3,2	-3,4	-6,7	+27,2	+7,6
Inkomen uit deelnemingen ¹ (+)	+7,2	+9,7	+18,4	+11,4	-19,3	+14,9
Financiële kosten verminderd met de overige financiële opbrengsten (-)	+14,2	+6,9	+30,1	-13,1	+10,2	-2,3
Courant resultaat	-10,3	-2,0	-6,1	+3,9	+11,4	+13,5
Netto uitzonderlijk resultaat ³ (+)	—	—	—	—	—	—
Belastingen op het resultaat (-)	+1,6	+2,4	-6,2	+5,7	+24,3	+6,3
Nettoresultaat na belasting	-27,2	-3,6	+1,5	-3,3	+14,6	+13,9

Bron : NBB.

¹ De gegevens betreffen enkel de vennootschappen die de jaarrekening volgens het volledige schema neerleggen.

² Met inbegrip van de bedrijfskosten die op de actiefzijde worden geregistreerd als herstructureringskosten.

³ Het netto uitzonderlijk resultaat, dat doorgaans zeer gering is, kan positief of negatief zijn zodat het geen zin heeft een groeipercentage te berekenen.

gen, kan ervan worden uitgegaan dat beide een rol hebben gespeeld. Het inflatietempo bleef in 1995 in België teruglopen, terwijl het activiteitsvolume van de ondernemingen tijdens het tweede en derde kwartaal van dat jaar niet verder toenam¹.

Er was evenwel een tweede factor die de groei van de toegevoegde waarde van de vennootschappen afremde: de verkopen namen een half procent trager toe dan de aankopen. Dat negatieve verschil, dat reeds in 1994 bestond, staat in contrast met de tussen 1990 en 1993 systematisch opgetekende positieve ver-

schillen. Ook dit verloop wordt verklaard door een combinatie van prijs- en volume-effecten. Aan de bij de aanvang van dit decennium tegen de achtergrond van dalende grondstoffenprijzen vastgestelde verbetering van de ruilvoet kwam vanaf 1994 een einde. De prijzen van die producten begonnen opnieuw te stijgen, een verloop dat niet volledig gecompenseerd werd door de verzwakking van de dollarkoers. Die veranderingen in de relatieve prijzen gingen in 1995 gepaard met een wijziging in de bestanddelen van de groei. De investeringen, die tussen 1990 en 1994 naar volume gedaald waren, namen fors toe. Investeringen hebben echter een veel zwaarder invoergehalte dan de meeste andere uitgaven.

¹ Het dient gezegd dat de verkopen van de vennootschappen, zoals ze in de resultatenrekeningen zijn opgenomen, niet enkel de eindverkopen bevatten die deel uitmaken van het BBP, maar tevens de intermediaire verkopen die tussen de ondernemingen onderling plaatsvinden. Die waren fors toegenomen in 1994, een jaar dat volgde op een conjunctureel dieptepunt dat werd gekenmerkt door een sterke inkrimping van de voorraden. Die intermediaire transacties, die geen invloed hebben op de toegevoegde waarde, verklaren mede waarom zowel de verkopen als de aankopen van de vennootschappen in 1994 veel krachtiger stegen dan het BBP tegen werkelijke prijzen.

Alle categorieën van bedrijfskosten namen trager toe dan in 1994. De personeelskosten, die daar het leeuwendeel van uitmaken, liepen met slechts 2,1 pct. op tegen 2,8 pct. het voorgaande jaar. Tegen de achtergrond van een net als in 1994 slechts lichte stijging van de in voltijsde arbeidsplaatsen uitgedrukte werkgelegenheid, werd die groeivertraging bij de loonkosten

in de hand gewerkt door het in het kader van het globaal plan uitgevaardigde verbod op CAO-loonsverhogingen.

Anders dan in 1994 werden de overige bedrijfskosten niet verder verzwaaard door een accijnsverhoging voor brandstoffen. De afschrijvingen en waardecorrecties, ten slotte, namen met slechts 2,5 pct. toe. Dat geringe percentage, dat lager uitviel dan tijdens de voorgaande jaren, was een gevolg van de tussen 1990 en 1994 afgenomen investeringen. Omdat de afschrijvingen de wijzigingen in de aanschaf van materiële vaste activa met een zekere vertraging volgen, zijn ze nog niet beïnvloed door de herleving van de investeringsuitgaven die zich sedert 1995 aftekent.

Dankzij de gematigde stijging van hun diverse kosten zagen de ondernemingen, net als in het voorgaande jaar, hun bedrijfsresultaat fors in de hoogte gaan dan hun toegevoegde waarde.

Het verschil met het groeipercentage van de toegevoegde waarde is nog markanter wat de nettowinst betreft. Zoals reeds vermeld, is dat toe te schrijven aan de forse verbetering van de financiële resultaten van de vennootschappen in 1995.

Eenzijds werd het inkomen uit deelnemingen niet meer gedrukt door de uitzonderlijke factoren die in 1994 een rol hadden gespeeld. Anderzijds lieten de financiële kosten, na aftrek van de overige financiële opbrengsten en tegen de achtergrond van de zakkende korte en lange rente, een lichte daling optekenen.

Het algemene groeitempo van de winsten van de niet-financiële vennootschappen is uiteraard slechts een gemiddelde. De afzonderlijke resultaten wijken vaak erg veel van elkaar af, zoals blijkt uit het respectieve aandeel van winst- en verliesgevende ondernemingen. In 1995 was zowat 38 pct. van de ondernemingen verliesgevend. Dat percentage ligt weliswaar iets onder het maximum van 1993 maar steekt ver uit boven de 27 pct. van 1988.

Het aandeel van verliesgevende vennootschappen lijkt overigens systematisch hoger te liggen bij kleine en middelgrote ondernemingen. Die afwijking ten opzichte van de grote ven-

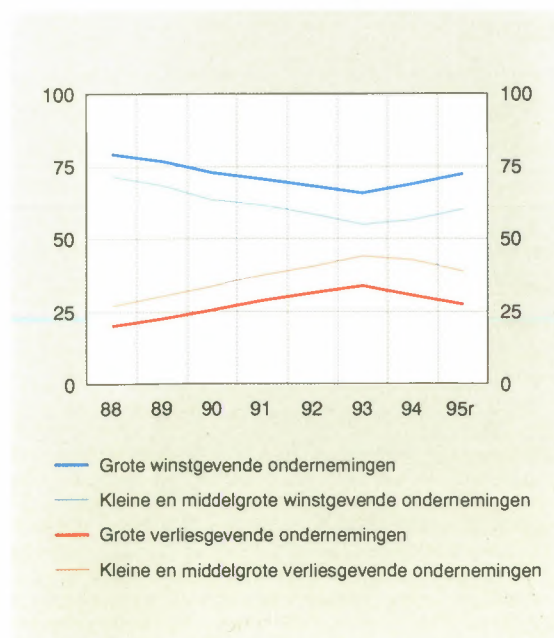
nootschappen werd tijdens de beschouwde periode nog groter en getuigt van de toenemende kwetsbaarheid van de KMO's. Vanwege de talrijke oprichtingen van ondernemingen is het aantal kleinere vennootschappen weliswaar blijven stijgen, maar bij de KMO's komen ook meer faillissementen voor. Enerzijds tellen zij een groter aantal jonge, en dus minder ervaren ondernemingen. Anderzijds zijn ze meer dan de grote vennootschappen aanwezig in sectoren als de horeca of de handel die de negatieve weerslag hebben ondervonden van de zwakke particuliere consumptie.

De getotaliseerde jaarrekeningen van de vennootschappen omvatten weliswaar een veelheid aan entiteiten met zeer heterogene kenmerken, wat niet belet dat ondernemingen die in eenzelfde subsector actief zijn soortgelijke invloeden ondergaan die door een sectorale analyse kunnen worden aangetoond.

In het begin van dit decennium wilden de resultaten van de verwerkende nijverheid en van de overige bedrijfstakken nogal eens uiteenlopen. De industrie werd sterk getroffen door de

GRAFIEK 1 — RELATIEF BELANG VAN DE WINST- EN VERLIESGEVENDE ONDERNEMINGEN IN VERHOUDING TOT HET TOTALE AANTAL ONDERNEMINGEN¹

(procenten)

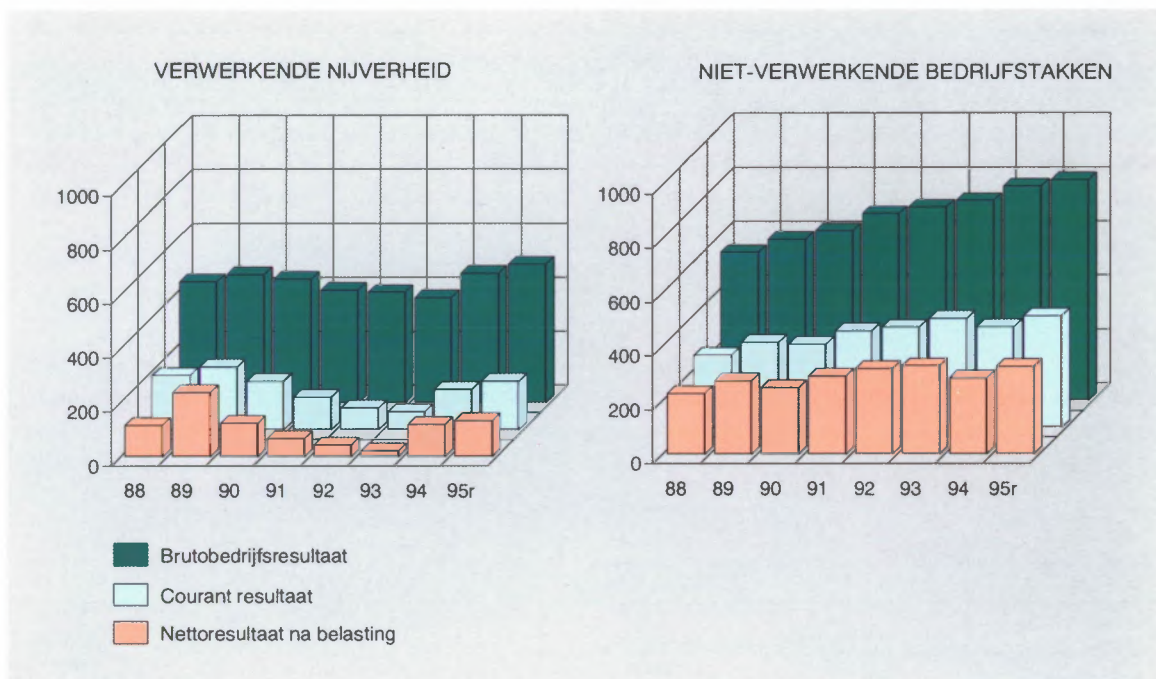

Bron : NBB.

¹ Op basis van het nettoresultaat na belasting.

GRAFIEK 2 — VERLOOP VAN DE RESULTATEN VAN DE VENNOOTSCHAPPEN

(miljarden franken)

Bron : NBB.

conjuncturele achteruitgang in de periode 1990 tot 1993, maar trok achteraf volop profijt van het herstel in 1994. De resultaten van de overige bedrijfstakken daarentegen bleven tot in 1993 verbeteren, maar namen het daaropvolgende jaar, althans wat het courante resultaat en het nettoresultaat na belasting betreft, een omgekeerde wending.

In 1995 bleken die resultaten veel meer gelijkgericht. Beide sectoren konden al hun resultaten immers gelijktijdig verbeteren. Een analyse op een meer gedesaggregeerd niveau wijst echter op vrij grote verschillen tussen de bedrijfstakken, zowel binnen de industrie als binnen de niet-verwerkende vennootschappen.

Zo deelden de metaalverwerking, de chemie en de voeding, die samen ongeveer twee derde van de toegevoegde waarde in de industrie voortbrengen, niet hetzelfde lot. De chemische nijverheid kon haar verkopen aanzienlijk opvoeren, zowel in de basischemie als in de sector van de farmaceutische producten. Omdat die activiteitstoename, die zich vooral in het eerste halfjaar manifesteerde, geen significante ver-

hoging van de personeelskosten met zich bracht, nam het brutobedrijfsresultaat in deze bedrijfstak met meer dan 15 pct. toe.

In de metaalverwerking en de voeding groeide de omzet trager, vooral beduidend trager dan de aankopen. Het is niet onmogelijk dat dit grote verschil een samendrukking van de marges weerspiegelt, vooral in de laatstgenoemde sector die rechtstreeks te lijden had onder de zwakke particuliere consumptie. De voedingsbranche slaagde er evenwel in haar personeelskosten stabiel te houden en zodoende een licht toenemend bedrijfsresultaat te boeken, wat niet het geval was voor de metaalverwerking waar de kosten sneller stegen dan de toegevoegde waarde.

Binnen de groep van de — in termen van toegevoegde waarde — minder belangrijke industrietakken vertonen de staalnijverheid en de textiel het meest uitgesproken contrast. Vooral in het eerste halfjaar kon de staalnijverheid profijt trekken van de fors aantrekkende uitvoer, die gepaard ging met een aanvulling van de voorraden. In de textielsector daarentegen gingen de bedrijfsopbrengsten er met bijna 6 pct. op ach-

TABEL 3 — VERLOOP IN 1995 VAN DE BELANGRIJKSTE BESTANDDELEN VAN DE RESULTATENREKENING
VOOR DE GROTE BEDRIJFSTAKKEN

(veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar)

	Verkopen	Aankopen	Toegevoegde waarde	Personeelskosten	Bruto-bedrijfsresultaat	p.m. Relatief belang van de sector ¹
Verwerkende nijverheid	+ 5,8	+ 6,8	+ 3,3	+ 1,3	+ 7,1	38,3
waarvan Chemie	+ 7,8	+ 8,0	+ 7,5	+ 0,7	+ 15,6	8,6
Voeding	+ 5,4	+ 6,2	+ 1,9	+ 0,4	+ 4,0	5,0
Metaalverwerking	+ 4,5	+ 6,4	+ 1,0	+ 2,7	- 3,7	11,5
Staalnijverheid	+ 18,4	+ 17,2	+ 20,7	+ 2,9	+ 72,0	2,2
Textiel	- 5,6	- 3,4	- 9,8	- 6,6	- 17,0	1,5
Niet-verwerkende bedrijfstakken	+ 3,7	+ 4,0	+ 3,0	+ 2,7	+ 3,1	61,7
waarvan Bouwnijverheid	- 2,8	- 4,0	+ 1,4	+ 0,7	+ 2,8	6,3
Handel en Horeca	+ 2,7	+ 2,8	+ 2,1	+ 1,5	+ 1,8	20,4
Vervoer en verkeer	+ 2,5	+ 1,5	+ 4,3	+ 3,6	+ 6,7	12,5
Diensten aan ondernemingen	+ 1,5	+ 1,2	+ 3,4	+ 5,5	+ 0,3	11,9
Geheel van de niet-financiële vennootschappen	+ 4,6	+ 5,1	+ 3,1	+ 2,1	+ 4,6	100,0

Bron : NBB.

¹ Als percentage van de totale toegevoegde waarde van de niet-financiële vennootschappen.

teruit ten gevolge van de verminderde afzetmogelijkheden op zowel de binnen- als de buitenlandse markten. Daardoor werden vooral de rechtstreeks voor consumptie bestemde producten getroffen, terwijl de productie van halffabrikaten relatief stabiel bleef.

Algemeen beschouwd, groeit de toegevoegde waarde in de niet-verwerkende vennootschappen ongeveer even sterk als in de industriële ondernemingen, maar de verschillen tussen de bedrijfstakken zijn er veel minder uitgesproken.

Hoewel de activiteit er in de bouwsector op achteruitging, zowel voor de woon- als voor de niet-woongebouwen, liet de toegevoegde waarde er een lichte stijging optekenen omdat de daling van de aankopen die van de verkopen ruimschoots compenseerde.

Zowel in de groot- als in de kleinhandel nam de verkoop met 2,7 pct. toe. Die gelijkenis tussen beide branches verhult nochtans een verschillend verloop ten opzichte van 1994. In de groothandel vertraagde het groeitempo, terwijl het zich in de detailhandel, waar het in het voorgaande jaar slechts 0,5 pct. bedroeg, enigszins herstelde. Die stijging van de verkoop in

de detailhandel lijkt zich vooral omstreeks het einde van het jaar te hebben voorgedaan.

De bouw en de handel wisten hun personeelskosten blijkbaar stabiel te houden dan de overige dienstencategorieën. Dat kwam echter in hoofdzaak doordat de werkgelegenheid in deze beide bedrijfstakken slonk. In 1995 zagen zij allebei hun faillissementen met zowat 10 pct. stijgen.

In het vervoer en verkeer en in de diensten aan ondernemingen daarentegen liepen de personeelskosten vrij fors op. In de laatstgenoemde branche namen ze met 5,5 pct. toe, zodat het brutobedrijfsresultaat stagneerde, de stijging van de toegevoegde waarde met 3,4 pct. ten spijt. De technische diensten en softwarebureaus konden hun bedrijfssurplus vergroten; dat was evenwel niet het geval voor de reclamebureaus en de adviesverlening inzake organisatie.

Financiële structuur en rentabiliteit

De interne middelen die de vennootschappen dankzij hun activiteit kunnen genereren, zijn in 1995 fors toegenomen. Die middelen bestaan uit het nettoresultaat verhoogd met de afschrij-

vingen en voorzieningen en met de opbrengst van eventuele verkopen van activa; in 1995 beliepen ze 908 miljard tegen 769 miljard het voorgaande jaar. Dat bedrag ging de brutovorming van kapitaal ruim te boven.

Deze laatste nam nochtans verder toe en zette de reeds tijdens het voorgaande jaar onder invloed van de voorraadaanvulling ingezette tendens voort. Vooral in de sector van de metaalverwerking — in het bijzonder in de automobielsector —, de chemie en de sector vervoer en verkeer werd meer geïnvesteerd.

Per saldo genereerden de ondernemingen een financieringsoverschot van bijna 100 miljard, in tegenstelling met de zogoed als evenwichtige financieringssituatie tijdens de twee voorgaande jaren en, meer nog, met de in 1990 tot 1992 opgetekende omvangrijke financieringstekorten.

De middelen die de ondernemingen op de financiële markten moeten aantrekken, worden ook nog door twee andere categorieën van operaties bepaald, namelijk, enerzijds, de investeringen in financiële vaste activa — in de vorm van deelnemingen of lange-termijnleningen aan verbonden ondernemingen — en, anderzijds, de

handelsvorderingen en de overige niet-financiële vorderingen.

Hoewel de financiële vaste activa forser toenamen dan in 1994, namelijk met 295 miljard tegen 178 miljard, blijven deze bedragen geringer dan die bij de aanvang van het decennium. Toen veerden de directe investeringen immers sterk op in het vooruitzicht van de inwerking-treding van de Europese interne markt.

Ook de handels- en overige vorderingen hebben de jongste jaren heel wat middelen opgeslorpt. De sedert het begin van dit decennium vastgestelde regelmatige stijging, die enkel in 1993 werd onderbroken, lijkt des te belangrijker omdat het om nettobedragen gaat waarin de vorderingen en kortetermijnschulden die de Belgische niet-financiële vennootschappen tegenover elkaar hebben opgebouwd, niet zijn vervat.

Per saldo deden de vennootschappen in ongeveer dezelfde mate als tijdens het voorgaande jaar een beroep op de financiële markten. Het — weliswaar slinkende — aandeel van de via kapitaalverhogingen bijeengebrachte middelen bleef overheersend. De vennootschappen gaven netto immers voor 241 miljard aandelen uit, ter-

TABEL 4 — VERLOOP VAN HET FINANCIERINGSTEKORT OF -OVERSCHOT VAN DE ONDERNEMINGEN

(miljarden franken)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 r
Intern beschikbare middelen ¹	649	666	721	732	769	908
Brutovorming van kapitaal	847	853	858	738	782	811
Bruto-aanschaffingen van materiële vaste activa	772	793	796	761	735	760
Voorraadwijzigingen	75	60	62	-23	47	51
Financieringsoverschot (+) of -tekort (-)	-198	-187	-137	-6	-13	97
Wijzigingen in de financiële vaste activa (-)	468	434	378	325	178	295
Nettowijzigingen in de handelsvorderingen en de overige vorderingen ²	126	117	42	-130	188	149
Te financieren totaal	-792	-738	-557	-201	-379	-347
Kapitaalwijzigingen	392	447	346	313	300	241
Nieuwe financiële verbintenissen	421	297	330	-5	86	113
Voor ten hoogste een jaar	159	181	243	-140	70	95
Voor meer dan een jaar	262	116	87	135	16	18
Wijzigingen in de thesaurie-activa	21	6	119	107	7	7

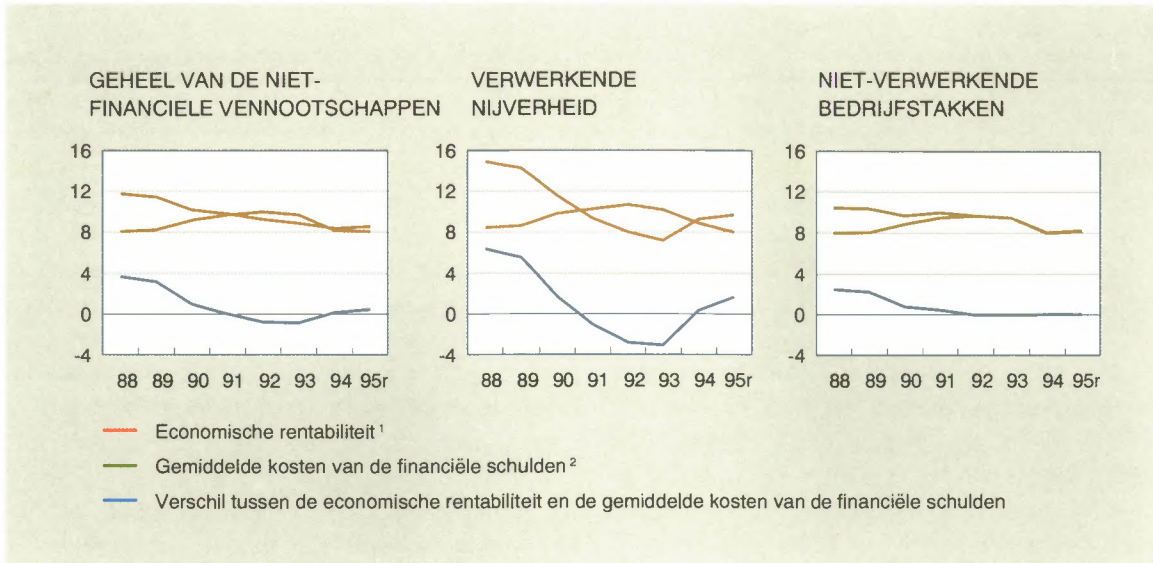
Bron : NBB.

¹ Stemmen overeen met het nettoresultaat verhoogd met de afschrijvingen en voorzieningen en met de opbrengst van eventuele verkopen van activa.

² Deze laatste bevatten in hoofdzaak de schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten, de dividenden en winstbewijzen, de voorschotten van de aandeelhouders en de niet-rentende interbedrijfsvoorschotten.

GRAFIEK 3 — VERLOOP PER BEDRIJFSTAK VAN DE NETTORENTABILITEIT VAN DE AANGETROKKEN MIDDELEN EN VAN DE GEMIDDELTE KOSTEN VAN DE FINANCIËLE SCHULDEN

(procenten)

Bron : NBB.

¹ Verhouding tussen het courante resultaat vóór de kosten van de schulden (financiële kosten voor de verkorte schema's) en het eigen vermogen verhoogd met de financiële schulden.

² Verhouding tussen de kosten van de schulden (financiële kosten voor de verkorte schema's) en de financiële schulden.

wijl ze voor slechts 113 miljard nieuwe bancaire schulden aangingen en het uitstaande bedrag aan thesaurie-activa nauwelijks wijzigden.

De financiering met eigen vermogen verhoogt weliswaar de solvabiliteit van de onderneming, maar zij is economisch enkel verantwoord indien de rentabiliteit van de investeringen, gemeten als de verhouding tussen het courante resultaat vóór financiële kosten en het eigen vermogen vermeerderd met de financiële schulden, de gemiddelde kosten van deze laatste overtreft. Dat positieve verschil stemt overeen met het hefboomeffect dat ervoor zorgt dat het door de aandeelhouders van de onderneming aangebrachte kapitaal een hoger rendement draagt dan het geheel van de ingezette middelen.

Voor het vierde jaar op rij bereikte die economische rentabiliteit in de niet-verwerkende nijverheid nauwelijks het niveau van de gemiddelde kosten van de schulden. In de industrie daarentegen kon een positief ecart van 1,7 pct. worden opgetekend. De rentabiliteit in deze sector is weliswaar aan vrij sterke schommelingen onderhevig en bleef tussen 1991 en 1993 flink onder de gemiddelde kosten van de financiële leningen.

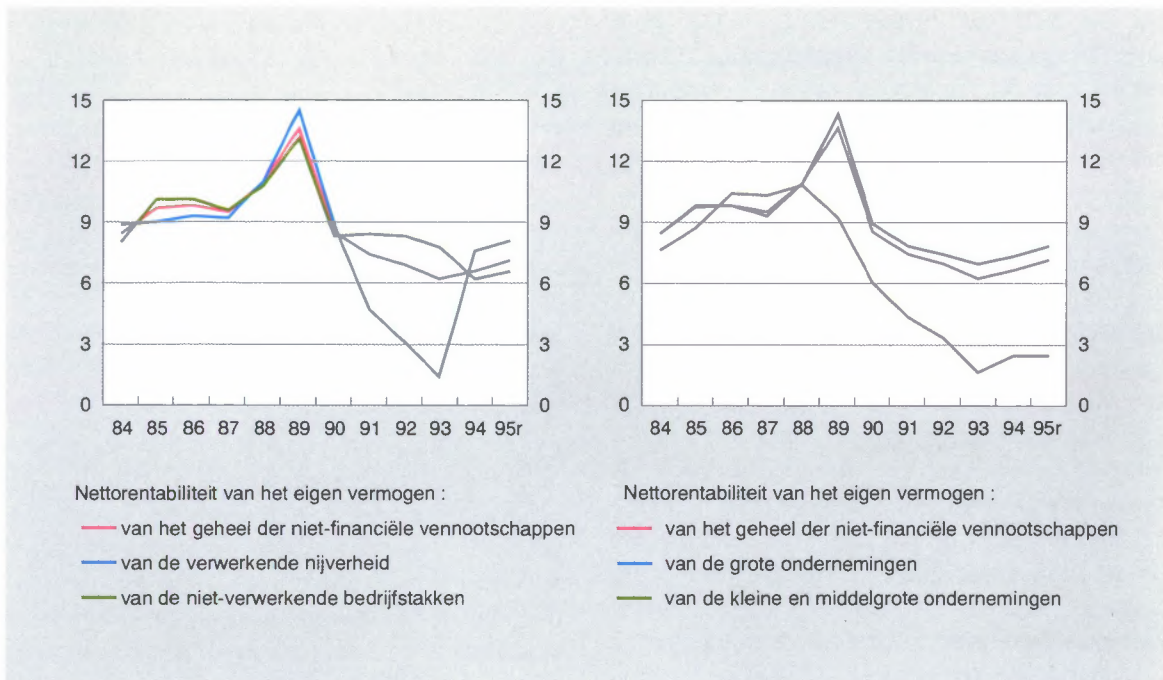
Hoe hoger de financiële schuldgraad, hoe sterker de netto-rentabiliteit van het eigen vermogen zal worden beïnvloed door het ecart tussen het rendement van de aangetrokken middelen en de gemiddelde kosten van de schulden. Dit door de financiële structuur teweeggebrachte multiplicatoreffect is er de oorzaak van dat de rentabiliteit van het eigen vermogen sterker schommelt dan die van het geheel van de ingezette middelen.

Zowel de verwerkende nijverheid als de andere bedrijfstakken wisten de rentabiliteit van hun eigen vermogen in 1995 te consolideren. In de niet-verwerkende bedrijfstakken bleef het bereikte niveau, nl. 6,6 pct., nochtans ver beneden de resultaten van de jaren 1988 tot 1993. De industrie daarentegen slaagde erin haar rentabiliteit op 8,1 pct. te brengen, een sedert 1990 niet meer opgetekend niveau.

Tussen de KMO's en de grote ondernemingen blijken de verschillen qua rentabiliteit nog frappanter te zijn dan tussen de sectoren. Tussen 1984 en 1988 tekenden de kleine en middelgrote ondernemingen systematisch een nagenoeg identieke rentabiliteit van het eigen vermogen op als de grote ondernemingen. Sindsdien is de relatieve positie van de KMO's er vrijwel voort-

GRAFIEK 4 — VERLOOP VAN DE NETTORENTABILITEIT VAN HET EIGEN VERMOGEN

(procenten)

Bron : NBB.

durend op achteruitgegaan. Ze trokken niet alleen minder dan de grote ondernemingen profijt van de conjunctuurpiek van 1989, maar de daaropvolgende verslechtering van hun bedrijfsresultaten ten gevolge van de geleidelijke activiteitsvertraging tussen 1990 en 1993 werd nog verscherpt door de achteruitgang van hun financiële resultaten. Ook in 1995 verbeterde de rentabiliteit enkel in de grote ondernemingen.

2. VERGELIJKING VAN DE RESULTATEN EN VAN DE FINANCIËLE SITUATIE VAN DE BELGISCHE INDUSTRIE MET DIE VAN DUITSLAND, FRANKRIJK EN NEDERLAND

Voorstelling van het BACH-bestand

Ter wille van een beter begrip van de sector van de vennootschappen binnen de Europese Unie heeft de Commissie een statistisch bestand samengesteld dat de geaggregeerde gegevens van

jaarrekeningen van ondernemingen bevat. Die gegevens worden verstrekt door nationale instellingen, hoofdzakelijk centrale banken en statistische diensten, die jaarrekeningen verzamelen voor het opstellen van statistieken per sector of per ondernemingsgrootte.

Het gebruik van geaggregeerde boekhoudkundige gegevens ten behoeve van vergelijkende studies is mogelijk dankzij enkele in het Europese vennootschapsrecht opgenomen bepalingen. Zo legt meer in het bijzonder de vierde richtlijn van 25 juli 1978 betreffende de jaarrekening van bepaalde vennootschapsvormen een minimale harmonisering van de jaarrekeningen op inzake de voorstelling van de balans, de resultatenrekening en de toelichting bij de balans. De richtlijn harmoniseert tevens de regelgeving inzake de waardering van bepaalde tegoeden en verbintenissen en inzake de controle en openbaarmaking van de verschillende documenten. Binnen de Unie is zij van toepassing op alle vennootschappen waarvan de aandeelhouders slechts ten belope van hun inbreng aansprakelijk zijn, met uitsluiting van de banken, de verzekeringsmaatschappijen en de overige financiële instellingen.

Nochtans zijn de nationale schema's niet zonder meer onderling vergelijkbaar omdat, enerzijds, de vierde richtlijn diverse mogelijkheden openlaat voor de voorstelling van de balans en de resultatenrekening en, anderzijds, de omzetting van de richtlijn in nationale wetgeving van land tot land anders is gebeurd. Omdat de jaarrekeningen van de vennootschappen van de verschillende EU-landen niet volledig geharmoniseerd zijn, heeft het Directoraat-generaal Economische en Financiële Zaken van de Commissie het nodig geacht een ingekort schema van de jaarrekening op te stellen met rubrieken die zich tot een vergelijking lenen. De overgangstabellen van de nationale schema's naar het ingekorte Europese schema zijn opgesteld in samenwerking met de instellingen die de gegevens aan de Commissie doorspelen. Die instellingen, hoofdzakelijk van het type balanscentrale, werken ook samen binnen een Europees Comité van Balanscentrales waarvan een der werkgroepen samen met de Commissie instaat voor de validering en exploitatie van de gegevens. Die werkzaamheden zijn in 1995 uitgemond in een nieuw voorstellingschema en nieuwe sectorale groeperingen. Dit nieuwe BACH-schema is in de loop van 1996 in gebruik genomen en de gegevens ervan zullen omstreeks het einde van dit jaar worden verspreid. Het is op basis van de gegevens van dat bestand dat de hieronder opgenomen statistische reeksen zijn opgesteld.

Weliswaar zijn niet alle methodologische problemen die een internationale vergelijking kunnen bemoeilijken, opgelost. Er blijven onderlinge afwijkingen bestaan, die terug te voeren zijn op verschillen in definities, in berekenings- en waarderingswijzen van de rubrieken, of nog, in de plaatselijk geldende boekhoudkundige gebruiken. Om die reden heeft de werkgroep die binnen het Europees Comité van Balanscentrales belast is met de validering van het BACH-bestand, beslist een handleiding voor de gebruikers op te stellen en te publiceren. Die handleiding omschrijft de grenzen en de beperkingen die aan de exploitatie van het bestand zijn verbonden. Zij zal samen met het bestand worden verspreid.

Dit tweede hoofdstuk dient dus als een verkennende analyse van de jaarrekeninggegevens van de Europese vennootschappen te worden beschouwd en de informatie die eruit voortvloeit

moet met de nodige omzichtigheid worden geïnterpreteerd.

De vergelijking, die gebaseerd is op reeksen tot 1994, betreft België, Duitsland, Frankrijk en Nederland. Bij wijze van referentie zijn ook gegevens met betrekking tot Europa opgenomen, wat een vergelijking mogelijk maakt met de gemiddelde situatie in de Europese industrie; zij zijn berekend door de gegevens betreffende de negen in het bestand opgenomen Europese landen te wegen met het relatieve gewicht van elk land in het bruto binnenlands product van de groep.

De keuze van de drie buurlanden is vanzelfsprekend ingegeven door hun overwicht in het handelsverkeer met België. Het strategische belang van die drie partners is trouwens bevestigd door de wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen, die deze drie als referentielanden aanwijst om het verloop van het concurrentievermogen van de Belgische economie te beoordelen.

De sectoren die niet tot de verwerkende nijverheid behoren, zijn om methodologische redenen uitgesloten. De representativiteit van die sectoren is vaak onvoldoende of verschilt te sterk van land tot land.

TABEL 5 — REPRESENTATIVITEIT VAN DE IN HET BACH-BESTAND OPGENOMEN VENNOOTSCHAPSTALEN VOOR BELGIË, FRANKRIJK, DUITSLAND EN NEDERLAND

Land	Bron	Aantal ondernemingen	Dekkingsgraad voor het boekjaar 1993 ¹
België	Nationale Bank van België	19.200	95
Frankrijk	Banque de France	14.760	65
Duitsland	Deutsche Bundesbank	26.000	77
Nederland	Centraal Bureau voor de Statistiek	1.680	36

Bron : Europese Commissie.

¹ In procenten van de verkoop.

De verschillende nationale balanscentrales zijn immers veel minder exhaustief dan de Belgische, zoals blijkt uit de vergelijking van de dekkingsgraad van de vier verderop gebruikte nationale bestanden met betrekking tot de verwerkende nijverheid.

Deze internationale vergelijking van de industriële ondernemingen gebeurt volgens een structuur die veel gelijkenis vertoont met die welke is gebruikt in het eerste deel, dat gewijd is aan het geheel van de Belgische niet-financiële vennootschappen. Derhalve wordt eerst de resultatenrekening bekeken en vervolgens de financiële situatie en de rentabiliteit. Een en ander impliceert evenwel niet dat de statistische gegevens betreffende België in de beide delen steeds dezelfde lading zouden dekken. Door de omzetting van de nationale gegevens in het voor het BACH-bestand gebruikte ingekorte schema stemmen de rubrieken immers niet steeds zomaar overeen met die in het meer gedetailleerde Belgische schema.

Resultatenrekening

In het algemeen verschilt de structuur van de bedrijfsresultaten van de Belgische industriële vennootschappen niet fundamenteel van die in Frankrijk of in het geheel van de in het BACH-

bestand opgenomen Europese landen. In elk van die landen gaat ongeveer twee derde van de toegevoegde waarde naar personeelskosten; het resterende deel is het brutobedrijfsresultaat.

De structuurgelijkenis tussen België, Frankrijk en het gemiddelde van de negen Europese landen geldt ook voor de afschrijvingen zodat de nettobedrijfsresultaten, als percentage van de toegevoegde waarde, vrij vergelijkbaar zijn.

Deze overeenstemming steekt schril af bij de in Duitsland en Nederland bereikte resultaten. In Nederland is het aandeel van het nettobedrijfsresultaat in de toegevoegde waarde bijna tweemaal zo groot als het Europese gemiddelde; in Duitsland is dat minder dan de helft. Dergelijke afwijkingen kunnen uiteraard niet verklaard worden door verschillen in de conjunctuurcyclus. Deze laatste kunnen, zoals verderop zal blijken, wel een rol spelen, maar de hoofdreden dient te worden gezocht in structurele of methodologische verschillen.

Uit de resultatenrekening van Duitsland kan worden afgeleid dat de personeelskosten er veel zwaarder wegen dan in de andere landen. Dat ecart vloeit in grote mate voort uit verschillen in de wijze waarop de fondsen voor aanvullende bovenwettelijke pensioenen ten voordele van het personeel worden opgericht en beheerd. Anders

TABEL 6 — STRUCTUURVERGELIJKING VAN DE RESULTATENREKENINGEN VAN DE INDUSTRIËLE VENNOOTSCHAPPEN IN EUROPA
(gegevens over 1994, procenten van de toegevoegde waarde)

	Europa ¹	België	Frankrijk	Duitsland ²	Nederland
Toegevoegde waarde³	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Personeelskosten	68,8	65,9	66,7	78,2	63,3
Brutobedrijfsresultaat	31,2	34,1	33,3	21,8	36,7
Afschrijvingen en waardecorrecties	19,6	20,5	21,8	17,2	16,3
Nettobedrijfsresultaat	11,6	13,6	11,5	4,6	20,4
Financiële opbrengsten	9,1	8,9	8,2	11,1	22,9
Financiële kosten	10,0	12,2	7,6	7,8	10,1
Courant resultaat	10,7	10,3	12,0	7,9	33,2

Bronnen : Europese Commissie, NBB.

¹ Gemiddelde van de resultaten van België, Frankrijk, Duitsland, Nederland, Oostenrijk, Finland, Italië, Spanje en Portugal. De gegevens betreffende deze negen landen zijn gewogen op basis van de bruto binnenlandse producten.

² Alleen West-Duitsland.

³ Dit concept van de toegevoegde waarde verschilt van dat wat gebruikt is in het eerste deel van dit artikel omdat noch de bedrijfsbelastingen noch de bedrijfskosten, excl. de personeelskosten, erin vervat zijn.

dan in de overige Europese landen is het de Duitse vennootschappen toegestaan de reserves die zij ter dekking van hun werknemerspensioenen samenstellen, in de onderneming te houden en te investeren. Zij zijn dan ook niet verplicht de bedragen ter stijving van de pensioenfondsen op onafhankelijke rekeningen over te schrijven; zij mogen rechtstreeks op het passief van de balans worden opgenomen waar ze als supplementaire financieringsbron fungeren.

Dat brengt mee dat de reserves van die pensioenfondsen niet aangevuld worden met de rente die ze opbrengen. Om een identiek pensioenniveau te garanderen, moeten aan de door de ondernemingen beheerde fondsen dan ook hogere initiële bijdragen worden gestort dan aan de autonome fondsen. In de resultatenrekeningen van de Duitse vennootschappen zouden die bijkomende personeelskosten logischerwijze gecompenseerd moeten worden door betere financiële resultaten aangezien de interne reserves van de pensioenfondsen hetzij ten dele leningen vervangen als financieringsbron, hetzij worden aangewend voor geldbeleggingen.

Het saldo van de financiële opbrengsten en kosten is in Duitsland vrij positief, terwijl het in Frankrijk zogoed als in evenwicht is; voor de Europese landen als geheel en voor België in het bijzonder is dat saldo negatief.

Het courante resultaat van de Duitse industriële vennootschappen benadert aldus dat van het geheel van de Europese industriële vennootschappen zonder evenwel een vergelijkbaar niveau te bereiken.

Alvorens dit residuele verschil aan een lagere rentabiliteit toe te schrijven, moet een grondige analyse worden verricht. Zoals verderop wordt aangetoond, is het relatieve aandeel van de voorzieningen op het passief van de balansen van de Duitse industriële vennootschappen erg groot, zelfs indien rekening wordt gehouden met die ter stijving van de pensioenreserves. Fiscale bepalingen hebben de Duitse ondernemingen er eveneens toe aangezet bepaalde voorzieningen aan te dikken. Daar die als kosten worden opgenomen, komen ze automatisch in mindering van het courante resultaat.

De resultaten van de Nederlandse industrie daarentegen liggen aanmerkelijk hoger dan die

in de andere Europese landen. Uitgedrukt als percentage van de toegevoegde waarde bedroeg het courante resultaat in 1994 33,2 pct. tegenover een gemiddelde van slechts 10,7 pct. voor de negen in het BACH-bestand opgenomen Europese landen.

Dat ecart wordt ten dele door methodologische verschillen verklaard. De gegevens voor Nederland zijn, in tegenstelling met die voor de andere landen, geconsolideerd, al is de consolidatiekring beperkt tot de binnenlandse dochterondernemingen.

Het gebruik van geconsolideerde rekeningen brengt uiteraard bepaalde implicaties met zich. Zo bevatten de statistieken de resultaten van dochterondernemingen die zich toeleggen op het bijeenbrengen van middelen en op thesauriebeheer. Door deze ondernemingen, die soms gebruikt worden om door buitenlandse dochterondernemingen gerealiseerde winsten te repatriëren, in de rekeningen op te nemen, worden de financiële opbrengsten, zowel bruto als netto, opgedreven. In de andere landen daarentegen worden de rekeningen niet geconsolideerd en bevatten de statistieken dus niet de gegevens van de dochterondernemingen die financiële taken op zich nemen. Dat geldt in het bijzonder voor België waar de door industriële vennootschappen opgerichte coördinatiecentra opgenomen zijn bij de niet-verwerkende vennootschappen.

Ook zonder de financiële resultaten in beschouwing te nemen, blijven de Nederlandse industriële prestaties superieur aan die van de andere landen, getuige het niveau van het netto-bedrijfsresultaat.

Ook de samenstelling van het staal waarop de Nederlandse statistiek is gebaseerd, kan een van de oorzaken van de verschillen zijn. Uit tabel 5 blijkt dat het Nederlandse Centraal Bureau voor de Statistiek de gegevens verzamelt van een slechts beperkt aantal vennootschappen, die niet méér dan 36 pct. van de industriële verkopen voor hun rekening nemen. Die zwakke dekkingsgraad vertekent het beeld naarmate het Nederlandse staal meer grote vennootschappen bevat. In België blijken de grote ondernemingen de voorbije jaren immers een betere rentabiliteit te hebben behaald dan de KMO's.

Er zij evenwel erkend dat, zelfs met inachtneming van die vertekeningen, de resultaten van de Nederlandse industrie het Europese gemiddelde overtreffen. In het bijzonder het aandeel van de personeelskosten in de toegevoegde waarde is er kleiner.

Dit laatste kenmerk geldt ook voor België. De positieve weerslag van deze factor op de resultaten wordt evenwel geneutraliseerd door de omvangrijke netto financiële kosten die de Belgische industrie moet dragen. Die beliepen in 1994 3,3 pct. van de toegevoegde waarde. In de drie buurlanden daarentegen is het saldo van de financiële opbrengsten en kosten steeds — en soms in hoge mate — positief.

Dat België hierin evenwel niet alleen staat, blijkt uit het licht negatieve gemiddelde saldo dat voor het geheel van de negen Europese landen wordt opgetekend. Gezien het relatieve gewicht van Duitsland, Frankrijk en Nederland wordt dat gemiddelde verklaard door de vrij grote negatieve financiële saldi in de overige Europese landen, in het bijzonder in Italië en in Spanje.

Vanzelfsprekend dient deze structuurvergelijking te worden aangevuld met een onderzoek naar het verloop in de tijd om te kunnen bepalen of de vastgestelde verschillen al dan niet stabiel zijn.

Tussen 1987 en 1994 lagen de brutobedrijfsresultaten van de Duitse industriële vennootschappen systematisch lager dan die van hun concurrenten, terwijl bij het begin van de periode de resultaten van Nederland vergelijkbaar waren met die van België en Frankrijk. De Nederlandse industriële ondernemingen hebben hun relatieve positie geleidelijk verbeterd: eerst hebben zij de Franse en Belgische ondernemingen ingehaald en ze vervolgens flink achter zich gelaten.

Die ontwikkelingen zouden er in eerste instantie kunnen op wijzen dat de vertekeningen van structurele of methodologische aard in Nederland waarschijnlijk minder spelen dan in Duitsland. De Nederlandse industrie blijkt de conjuncturele achteruitgang vrij goed te hebben weerstaan. Ook de matiging van de loonstijgingen heeft wellicht bijgedragen tot een verkleining van het aandeel van de personeelskosten dat, in

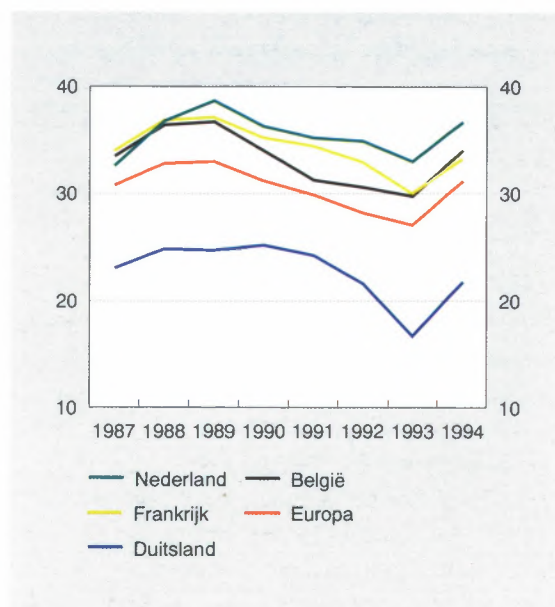
de toegevoegde waarde, de tegenpost vormt van het aandeel van het brutobedrijfsresultaat.

De activiteit vertraagde weliswaar in elk land, doch niet overal synchroon. In België kromp het relatieve aandeel van het brutobedrijfsresultaat het meest bij de aanvang van de recessie. Enerzijds is de Belgische industrie vooral gericht op halffabrikaten en daarom wordt ze onmiddellijk getroffen door een omslag in het activiteitstempo. Anderzijds werden aan het begin van de jaren negentig vrij forse loonsverhogingen toegekend. In Duitsland daarentegen deden de gevolgen van de conjuncturele achteruitgang zich blijkbaar vrij laat gevoelen. Dat kwam wellicht door de Duitse eenmaking die aan het begin van het decennium de economische activiteit mede schraagde.

Deze verschillen in het conjunctuurverloop worden bevestigd door de wijzigingen in het courante resultaat, met uitzondering van Nederland waar dat aggregaat blijkbaar erg gevoelig is voor schommelingen in de financiële resultaten. Die worden, zoals reeds vermeld, sterk beïnvloed door de consolidatieprocedure die in Nederland wordt gebruikt om het staal samen te stellen van de in het BACH-bestand opgenomen vennootschappen.

GRAFIEK 5 — BRUTOBEDRIJFSRESULTAAT VAN DE VERWERKENDE NIJVERHEID

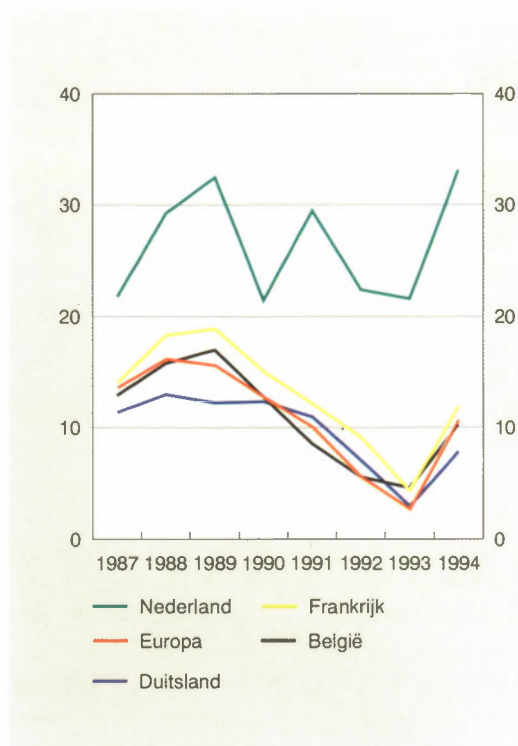
(procenten van de toegevoegde waarde)

Bronnen: Europese Commissie, NBB.

GRAFIEK 6 — COURANT RESULTAAT VAN DE VERWERKENDE NIJVERHEID

(procenten van de toegevoegde waarde)

Bronnen : Europese Commissie, NBB.

Overigens evolueert het courante resultaat van de Duitse industrie in de richting van het gemiddelde Europese niveau. Dit bevestigt dat

de hogere personeelskosten grotendeels door betere financiële resultaten gecompenseerd worden.

Financiële situatie en rentabiliteit

De vergelijking van de passiefstructuur van de industriële ondernemingen uit verschillende Europese landen bevestigt een aantal van de in het vorige punt vermelde vaststellingen.

Zo belopen de voorzieningen voor risico's en kosten, die in de meeste Europese landen slechts zowat 4 tot 6 pct. van het passieftotaal uitmaken, in Duitsland bijna 34 pct. van dat passief. Dat hoge percentage is terug te voeren op de belangrijke voorzieningen die vele Duitse ondernemingen rechtstreeks op het passief van hun balans vormen om de interne pensioenfondsen ten voordele van hun personeel te stijven.

Door dergelijke voorzieningen kunnen die ondernemingen het relatieve aandeel van hun schulden — die maar ongeveer een derde van het passieftotaal uitmaken — uiteraard verminderen. Daar staat evenwel ook een lagere kapitalisatiegraad dan in de andere landen tegenover, wat niet tot uiting komt in het eigenlijke kapitaal maar wel in de reserves.

De verdeling van het eigen vermogen in kapitaal en reserves hangt weliswaar van heel

TABEL 7 — VERGELIJKENDE PASSIEFSTRUCTUUR VAN DE INDUSTRIËLE VENNOOTSCHAPPEN IN EUROPA

(gegevens van eind 1994, procenten van het balanstotaal)

	Europa	België	Frankrijk	Duitsland	Nederland
Eigen vermogen	32,9	39,4	36,2	31,7	49,7
Kapitaal ¹	n.	20,6	17,9	22,1	26,4
Reserves	n.	18,8	18,3	9,6	23,3
Voorzieningen voor risico's en kosten	16,3	4,0	5,6	33,8	5,0
Schulden	50,8	56,6	58,2	34,5	45,3
Schulden tegenover kredietinstellingen	12,5	11,9	8,6	6,0	8,3
Handelsschulden	16,6	16,8	25,4	7,1	5,6
Overige schulden ²	21,7	27,9	24,2	21,4	31,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bronnen : Europese Commissie, NBB.

¹ Met inbegrip van de uitgiftepremies.

² Deze bevatten hoofdzakelijk de schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten, de obligatieleningen, de voorschotten van de aandeelhouders en de interbedrijfsvoorschotten.

wat factoren af, zoals het beleid inzake dividenduitkering, de keuze tussen autofinanciering of kapitaaluitgifte, of nog, het ouderdomsprofiel van de ondernemingen. Het lijkt echter waarschijnlijk dat er zich in Duitsland een verschuiving heeft voorgedaan van de vorming van reserves, die aangevuld worden via de nettowinst, naar het aanleggen van voorzieningen, die als kosten worden geboekt.

Net als de Duitse vennootschappen doen ook de Nederlandse een relatief beperkt beroep op fondsen van derden. Deze financieringsbron vertegenwoordigde eind 1994 slechts 45,3 pct. van het balanstotaal en bestond hoofdzakelijk uit verbintenissen, handels- of bankschulden uitgezonderd. Deze overige schulden omvatten vooral de interbedrijfsvoorschotten, waarvan het uitstaande bedrag op het passief in Nederland des te belangrijker is omdat de balansen de gegevens bevatten van de niet-industriële dochterondernemingen die belast zijn met het centrale beheer van de financieringsoperaties van de groep.

De relatieve omvang van de voorzieningen in Nederland verschilt niet zo erg veel van het gemiddelde van de andere Europese landen, zodat de lage schuldgraad van de Nederlandse industrie zich rechtstreeks weerspiegelt in een veel hogere kapitalisatiegraad. Het eigen vermogen maakt immers nagenoeg de helft uit van de totale middelen van de ondernemingen, die dan ook een zeer stevige financiële structuur hebben.

Doorgaans financieren de Europese industriële vennootschappen zich slechts weinig via bankkredieten. Zelfs in België, waar deze middenbron verhoudingsgewijs de belangrijkste is, belooft het relatieve aandeel van de schulden tegenover kredietinstellingen slechts 11,9 pct. van het passieftotaal. In Duitsland blijft dat aandeel beperkt tot 6 pct., maar het dient gezegd dat de banken van dat land traditioneel belangrijke aandeelhouders van de industriële vennootschappen zijn.

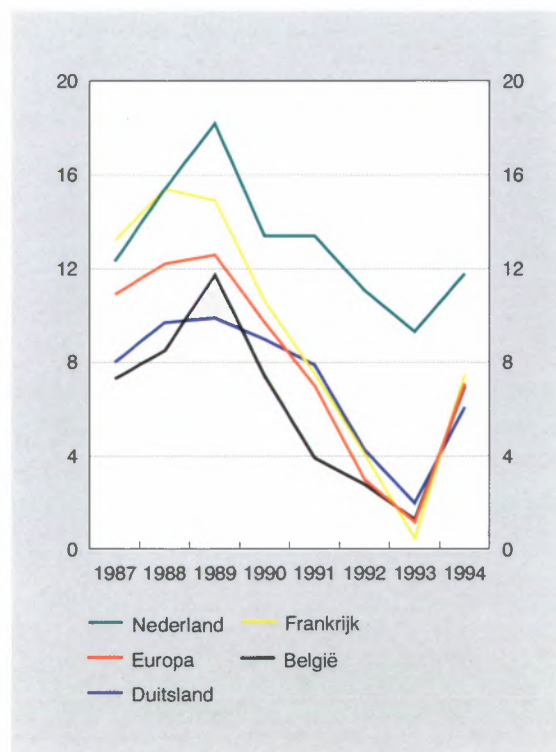
De door de leveranciers in de vorm van handelsschulden verstrekte financiering, ten slotte, verschilt sterk van land tot land. De betalingstermijn lijkt in België en Frankrijk langer te zijn dan in Duitsland en Nederland. Dat verschil vertaalt zich automatisch in de structuur van het actief: de handelsvorderingen nemen in de eerste groep van landen ook een belangrijker plaats in dan in de tweede groep.

Het relatieve belang van het eigen vermogen in Nederland is voor de Nederlandse ondernemingen geen beletsel gebleken om een veel hogere nettorentabiliteit van het eigen vermogen te realiseren dan hun Europese collega's. Zelfs ten tijde van het conjuncturele dieptepunt van 1993 beliep de rentabiliteit meer dan 9 pct., tegen bijna nul in de andere landen. In 1994 bereikte de rentabiliteit in Nederland 11,8 pct. tegenover slechts ongeveer 7 pct. in België, Frankrijk en Duitsland.

In 1993 en 1994 boekten deze laatste drie landen erg vergelijkbare resultaten, wat over de hele beschouwde periode niet steeds het geval was. De prestaties van België en die van de twee belangrijkste buurlanden zijn tussen 1987 en 1992 immers sterk bij elkaar gaan aansluiten. Het zou evenwel gevaarlijk zijn ontwikkelingen waaraan ten dele methodologische wijzigingen ten grondslag kunnen liggen, enkel toe te schrijven aan specifieke structurele oorzaken. De gegevens voor Frankrijk, bijvoorbeeld, kunnen beïnvloed zijn door een wijziging, in 1989, in

GRAFIEK 7 — NETTORENTABILITEIT VAN HET EIGEN VERMOGEN IN DE VERWERKENDE NIJVERHEID

(procenten)

Bronnen: Europese Commissie, NBB.

de overgangstabel van de nationale gegevens naar de geharmoniseerde gegevens van het BACH-bestand.

De wijzigingen in de rentabiliteit van de respectieve industrieën tonen tevens de invloed aan van de asynchrone conjunctuurcycli, zoals reeds is aangestipt in punt 2.1. De Duitse industrie heeft, dankzij de inspanningen inzake wederopbouw na de eenmaking van het land, tot in 1991 een rentabiliteit kunnen handhaven van 8 pct. of meer, maar zag in de daaropvolgende twee jaren haar resultaten fors verslechteren.

België daarentegen werd in een vrij vroeg stadium door de conjuncturele omslag getroffen. Gedurende de periode 1987 tot 1992 haalde de rentabiliteit van de Belgische industriële vennootschappen trouwens in geen enkel jaar — behalve in 1989 — het peil van de drie andere landen en van Europa als geheel. De resultaten van de Belgische ondernemingen hebben pas vanaf 1993 aansluiting gevonden bij het Europese gemiddelde. Net als hun partners hebben ze vooral profijt kunnen trekken van de activiteitsherleving in 1994 om de rentabiliteit van hun eigen vermogen aanzienlijk te verbeteren.

SYNTHESE VAN DE VOORNAAMSTE BESTANDDELEN VAN DE RESULTATENREKENINGEN VAN HET GEHEEL VAN DE NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN

BIJLAGE 1

Volledige en verkorte schema's

(miljarden franken)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995 r
Toegevoegde waarde	2.604,9	2.843,1	3.055,7	3.276,3	3.421,1	3.555,7	3.603,1	3.830,9	3.950,7
Personeelskosten (-)	1.652,8	1.741,7	1.867,7	2.051,9	2.173,8	2.280,5	2.321,2	2.387,1	2.437,9
Overige bedrijfskosten ¹ (-)	105,3	103,2	113,2	137,0	138,3	148,5	152,3	171,9	182,0
Brutobedrijfsresultaat	846,8	998,2	1.074,8	1.087,4	1.109,0	1.126,7	1.129,6	1.271,9	1.330,8
Afschrijvingen, waardeverminderingen en voorzieningen (-)	443,3	506,0	548,1	610,3	647,0	680,3	713,2	742,3	761,6
Nettobedrijfsresultaat	403,5	492,2	526,7	477,1	462,0	446,4	416,4	529,6	569,2
Financiële opbrengsten (+)	267,9	313,1	483,2	567,4	640,7	747,5	780,0	686,0	775,3
Financiële kosten (-)	307,1	333,2	462,4	553,6	621,7	742,3	727,1	692,7	751,2
Courant resultaat	364,3	472,1	547,5	490,9	481,0	451,6	469,3	522,9	593,3
Netto uitzonderlijk resultaat (+)	-8,6	-20,2	80,0	0,1	-0,5	26,6	3,5	30,8	25,7
Belastingen op het resultaat (-)	96,8	110,3	118,2	120,1	123,0	115,4	122,0	151,6	161,2
Nettoresultaat na belasting	258,9	341,6	509,3	370,9	357,5	362,8	350,8	402,1	457,8

¹ Met inbegrip van de bedrijfskosten die op de actiefzijde worden geregistreerd als herstructureringskosten.

SYNTHESE VAN DE VOORNAAMSTE BESTANDELEN VAN DE RESULTATENREKENINGEN VAN DE NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN

BIJLAGE 2

Volledige schema's

(miljarden franken)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995 r
Toegevoegde waarde	2.111,5	2.296,4	2.456,9	2.611,7	2.702,8	2.779,9	2.786,6	2.962,6	3.050,0
Personeelskosten (-)	1.335,2	1.392,7	1.484,2	1.622,3	1.706,1	1.774,4	1.786,1	1.826,0	1.858,3
Overige bedrijfskosten ¹ (-)	77,2	80,8	93,3	115,8	118,2	125,4	126,3	141,1	147,8
Brutobedrijfsresultaat	699,1	822,9	879,4	873,6	878,5	880,1	874,2	995,5	1.043,9
Afschrijvingen, waardeverminderingen en voorzieningen (-)	368,0	415,0	441,1	485,8	509,7	530,1	551,7	573,1	588,4
Nettobedrijfsresultaat	331,1	407,9	438,3	387,8	368,8	350,0	322,5	422,4	455,5
Financiële opbrengsten (+)	250,0	295,0	457,8	538,7	609,2	712,6	743,1	648,8	739,6
Financiële kosten (-)	272,1	295,4	413,2	492,7	547,5	657,8	634,1	597,4	653,8
Courant resultaat	309,0	407,5	482,9	433,8	430,5	404,8	431,5	473,8	541,3
Netto uitzonderlijk resultaat (+)	-13,9	-27,2	69,7	-7,2	-8,1	17,5	-6,5	21,3	15,9
Belastingen op het resultaat (-)	77,6	89,0	92,4	90,8	92,6	82,5	87,2	113,4	121,1
Nettoresultaat na belasting	217,5	291,3	460,2	335,8	329,8	339,8	337,8	381,7	436,1

¹ Met inbegrip van de op de actiefzijde geregistreerde herstructureringskosten.

SYNTHESE VAN DE VOORNAAMSTE BESTANDELEN VAN DE RESULTATENREKENINGEN VAN DE NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN

BIJLAGE 3

Verkorte schema's

(miljarden franken)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995 r
Toegevoegde waarde	493,4	546,7	598,8	664,6	718,3	775,8	816,5	868,3	900,7
Personeelskosten (-)	317,6	349,0	383,5	429,6	467,7	506,1	535,1	561,1	579,6
Overige bedrijfskosten ¹ (-)	28,1	22,4	19,9	21,2	20,1	23,1	26,0	30,8	34,2
Brutobedrijfsresultaat	147,7	175,3	195,4	213,8	230,5	246,6	255,4	276,4	286,9
Afschrijvingen, waardeverminderingen en voorzieningen (-)	75,3	91,0	107,0	124,5	137,3	150,2	161,5	169,2	173,2
Nettobedrijfsresultaat	72,4	84,3	88,4	89,3	93,2	96,4	93,9	107,2	113,7
Financiële opbrengsten (+)	17,9	18,1	25,4	28,7	31,5	34,9	36,9	37,2	35,7
Financiële kosten (-)	35,0	37,8	49,2	60,9	74,2	84,5	93,0	95,3	97,4
Courant resultaat	55,3	64,6	64,6	57,1	50,5	46,8	37,8	49,1	52,0
Netto uitzonderlijk resultaat (+)	5,3	7,0	10,3	7,3	7,6	9,1	10,0	9,5	9,8
Belastingen op het resultaat (-)	19,2	21,3	25,8	29,3	30,4	32,9	34,8	38,2	40,1
Nettoresultaat na belasting	41,4	50,3	49,1	35,1	27,7	23,0	13,0	20,4	21,7

¹ Met inbegrip van de op de actiefzijde geregistreerde herstructureringskosten.

SYNTHESE VAN DE VOORNAAMSTE BESTANDDELEN VAN DE RESULTATENREKENINGEN VAN DE VERWERKENDE NIJVERHEID

BIJLAGE 4

Volledige en verkorte schema's

(mijarden franken)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995 r
Toegevoegde waarde	1.161,2	1.256,1	1.322,8	1.381,1	1.366,0	1.376,4	1.344,0	1.445,4	1.493,2
Personeelskosten (-)	753,3	781,9	819,6	888,5	912,6	929,6	915,9	922,9	934,8
Overige bedrijfskosten ¹ (-)	28,9	26,0	28,1	35,2	36,7	37,0	39,1	43,9	45,7
Brutobedrijfsresultaat	379,0	448,2	475,1	457,4	416,7	409,8	389,0	478,6	512,7
Afschrijvingen, waardeverminderingen en voorzieningen (-)	206,2	234,5	245,2	263,5	267,3	275,7	284,1	286,5	300,7
Nettobedrijfsresultaat	172,8	213,7	229,9	193,9	149,4	134,1	104,9	192,1	212,0
Financiële opbrengsten (+)	76,2	86,0	139,0	145,3	142,8	134,1	146,7	129,1	134,2
Financiële kosten (-)	95,1	97,4	136,8	158,6	170,8	188,5	186,3	172,1	166,6
Courant resultaat	153,9	202,3	232,1	180,6	121,4	79,7	65,3	149,1	179,6
Netto uitzonderlijk resultaat (+)	-12,0	-27,2	62,2	-6,6	-11,3	4,6	-5,8	21,7	10,8
Belastingen op het resultaat (-)	53,7	60,0	58,7	50,2	43,8	40,6	38,6	52,8	57,3
Nettoresultaat na belasting	88,2	115,1	235,6	123,8	66,3	43,7	20,9	118,0	133,1

¹ Met inbegrip van de bedrijfskosten die op de actiefzijde worden geregistreerd als herstructureringskosten.

SYNTHESE VAN DE VOORNAAMSTE BESTANDDELEN VAN DE RESULTATENREKENINGEN VAN DE NIET-VERWERKENDE BEDRIJFSTAKKEN

BIJLAGE 5

Volledige en verkorte schema's

(miljarden franken)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995 r
Toegevoegde waarde	1.443,7	1.587,0	1.732,9	1.895,2	2.055,1	2.179,3	2.259,1	2.385,5	2.457,5
Personeelskosten (-)	899,5	959,8	1.048,1	1.163,4	1.261,2	1.350,9	1.405,3	1.464,2	1.503,1
Overige bedrijfskosten ¹ (-)	76,4	77,2	85,1	101,8	101,6	111,5	113,2	128,0	136,3
Brutobedrijfsresultaat	467,8	550,0	599,7	630,0	692,3	716,9	740,6	793,3	818,1
Afschrijvingen, waardeverminderingen en voorzieningen (-)	237,1	271,5	302,9	346,8	379,7	404,6	429,1	455,8	460,9
Nettobedrijfsresultaat	230,7	278,5	296,8	283,2	312,6	312,3	311,5	337,5	357,2
Financiële opbrengsten (+)	191,7	227,1	344,2	422,1	497,9	613,4	633,3	556,9	641,1
Financiële kosten (-)	212,0	235,8	325,6	395,0	450,9	553,8	540,8	520,6	584,6
Courant resultaat	210,4	269,8	315,4	310,3	359,6	371,9	404,0	373,8	413,7
Netto uitzonderlijk resultaat (+)	3,4	7,0	17,8	6,7	10,8	22,0	9,3	9,1	14,9
Belastingen op het resultaat (-)	43,1	50,3	59,5	69,9	79,2	74,8	83,4	98,8	103,9
Nettoresultaat na belasting	170,7	226,5	273,7	247,1	291,2	319,1	329,9	284,1	324,7

¹ Met inbegrip van de bedrijfskosten die op de actiefzijde worden geregistreerd als herstructureringskosten.

VOORNAAMSTE FINANCIERINGSBRONNEN VAN DE NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN

(miljarden franken)

	Ondernemingen die hun jaarrekening hebben neergelegd volgens											
	het volledige schema						het verkorte schema					
	Eigen vermogen (waarvan : kapitaal)		Voorzieningen voor risico's en kosten	Financiële leningen (waarvan : op lange termijn)		Niet-financiële schulden ¹	Eigen vermogen (waarvan : kapitaal)		Voorzieningen voor risico's en kosten	Financiële leningen (waarvan : op lange termijn)		Niet-financiële schulden ¹
1987	2.330,9	(1.442,2)	217,8	2.122,4	(1.352,6)	2.268,5	403,3	(227,7)	8,0	271,4	(169,1)	486,2
1988	2.678,9	(1.697,0)	262,5	2.488,9	(1.524,8)	2.595,0	467,5	(264,8)	8,5	334,0	(212,8)	550,1
1989	3.224,9	(1.999,2)	261,7	3.124,3	(1.740,7)	2.901,1	531,2	(307,6)	9,1	432,1	(267,8)	621,8
1990	3.779,0	(2.461,8)	287,0	3.679,3	(2.068,0)	3.064,2	586,9	(358,5)	10,0	511,0	(324,0)	674,5
1991	4.222,9	(2.860,7)	320,1	3.920,5	(2.159,7)	3.286,0	640,5	(408,1)	11,9	576,0	(370,1)	734,1
1992	4.570,0	(3.152,9)	355,5	4.234,2	(2.245,1)	3.356,4	698,7	(465,0)	14,9	676,6	(435,3)	787,8
1993	4.881,1	(3.410,4)	407,9	4.227,5	(2.355,6)	3.585,4	792,4	(553,8)	17,4	759,4	(504,4)	853,1
1994	5.250,9	(3.721,3)	451,5	4.624,2	(2.624,5)	3.727,8	851,1	(609,1)	19,1	841,1	(569,6)	931,1
1995 r	5.620,1	(3.952,5)	444,1	4.743,7	(2.643,1)	3.807,7	888,0	(626,0)	21,9	888,5	(590,8)	965,8

¹ Bestaan in hoofdzaak uit handelsschulden, fiscale, sociale en loon­schulden en diverse schulden.

VERLOOP PER BEDRIJFSTAK VAN DE NETTORENTABILITEIT VAN DE AANGETROKKEN MIDDELEN
EN VAN DE GEMIDDELTE KOSTEN VAN DE FINANCIËLE SCHULDEN VAN DE NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN

BIJLAGE 7

(procenten)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995 r
Geheel van de ondernemingen									
1. Netto-rentabiliteit van de aangetrokken middelen ¹	11,3	11,8	11,5	10,2	9,8	9,3	8,9	8,4	8,6
2. Gemiddelde kosten van de financiële schulden ²	8,8	8,1	8,3	9,2	9,7	10,0	9,7	8,2	8,1
3. = 1 - 2	2,5	3,7	3,2	1,0	0,1	-0,7	-0,8	0,2	0,5
Verwerkende nijverheid									
1. Netto-rentabiliteit van de aangetrokken middelen ¹	13,4	14,9	14,3	11,6	9,4	8,0	7,2	9,3	9,7
2. Gemiddelde kosten van de financiële schulden ²	9,4	8,5	8,7	9,8	10,3	10,7	10,2	8,9	8,0
3. = 1 - 2	4,0	6,4	5,6	1,8	-0,9	-2,7	-3,0	0,4	1,7
Niet-verwerkende bedrijfstakken									
1. Netto-rentabiliteit van de aangetrokken middelen ¹	10,3	10,5	10,4	9,7	10,0	9,7	9,5	8,1	8,3
2. Gemiddelde kosten van de financiële schulden ²	8,6	8,0	8,1	8,9	9,5	9,7	9,5	8,0	8,2
3. = 1 - 2	1,7	2,5	2,3	0,8	0,5	0,1	0,1

¹ Verhouding tussen het courante resultaat vóór belasting en financiële kosten, en de middelen van derden — m.a.w. het eigen vermogen en de financiële leningen —, vermenigvuldigd met 100.

² Verhouding tussen de financiële kosten en de financiële schulden.

VERLOOP PER BEDRIJFSTAK VAN DE NETTORENTABILITEIT VAN HET EIGEN VERMOGEN VAN DE NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN¹

(procenten)

	1987	1988	1989 ²	1990	1991	1992	1993	1994	1995 r
Geheel van de ondernemingen									
Grote ondernemingen	9,3	10,9	14,3	8,9	7,8	7,4	6,9	7,3	7,8
Kleine en middelgrote ondernemingen	10,3	10,8	9,2	6,0	4,3	3,3	1,6	2,4	2,4
Totaal	9,5	10,9	13,6	8,5	7,4	6,9	6,2	6,6	7,1
Verwerkende nijverheid									
Grote ondernemingen	8,9	10,8	14,7	9,1	4,7	3,0	1,4	7,9	8,5
Kleine en middelgrote ondernemingen	12,2	13,2	10,9	7,1	5,1	4,2	2,6	3,4	3,7
Totaal	9,2	11,0	14,5	8,9	4,7	3,1	1,4	7,6	8,1
Niet-verwerkende bedrijfstakken									
Grote ondernemingen	9,6	10,9	14,0	8,8	9,2	9,2	9,0	7,0	7,4
Kleine en middelgrote ondernemingen	9,8	10,2	8,9	5,8	4,2	3,1	1,5	2,2	2,2
Totaal	9,6	10,8	13,1	8,3	8,4	8,3	7,8	6,2	6,6

¹ Verhouding tussen het nettoresultaat na belasting en het eigen vermogen, vermenigvuldigd met 100.² Met uitzondering van de NV Solvay.

DE VEREISTEN OP STATISTISCH GEBIED VOOR MONETAIRE EENWORDING

Het Europees Monetair Instituut heeft op 10 juli 1996 een rapport gepubliceerd over de statistische vereisten met het oog op de overgang naar de derde fase van de Economische en Monetaire Unie. Hieronder volgt de Nederlandse vertaling van dit rapport.

VOORWOORD

Goede statistieken zijn van essentieel belang voor het monetaire beleid. Statistische informatie is benodigd voor de keuze van te nemen beleidsmaatregelen, alsmede voor de verantwoording en evaluatie daarvan. Een beleid dat niet gestaafd en verklaard kan worden, zal niet begrepen worden en afbreuk doen aan de geloofwaardigheid van de uitvoerende instantie. Dit laatste zou zelfs kunnen leiden tot een ondermijning van haar uiteindelijke doelstellingen. Het soort statistische informatie dat in deze brochure wordt besproken, wordt door de centrale banken in alle Lid-Staten van de EU gebruikt bij de uitvoering van het nationale monetaire beleid. De ECB-Raad zal deze informatie eveneens nodig hebben bij de uitvoering van het gemeenschappelijke monetaire beleid en van valutamarktoperaties in de derde fase.

De beleidsverantwoordelijkheid van het ESCB zal zich op het gehele gebied met een gemeenschappelijke munt richten. Om de benodigde aggregaten voor dit gebied samen te stellen, zal in sommige gevallen volstaan kunnen worden met het simpelweg optellen of middelen van de statistische gegevens van de Lid-Staten. Veelal echter zullen nationale statistieken — welke zijn afgestemd op de nationale situatie in elk van de Lid-Staten en daardoor verschillen in definitie en dekking vertonen — slechts met de nodige aanpassingen gebruikt kunnen worden om zinvolle aggregaten samen te stellen. Op de belangrijke onderwerpgebieden van de monetaire en betalingsbalansstatistiek is aanvullende informatie nodig voor een juiste consolidatie op het niveau van de muntunie. Bovendien dienen

van alle statistieken frequentie, tijdigheid en natuurlijk ook beschikbaarheid gestandaardiseerd te worden. Daarom bepaalt artikel 109 F van het Verdrag van Maastricht expliciet dat het EMI verantwoordelijk is voor de harmonisatie van statistieken bij de voorbereidingen voor de derde fase.

In deze brochure worden met name de monetaire en bancaire statistieken en betalingsbalansstatistieken behandeld, terreinen waarop het EMI op EU-niveau de eerste verantwoordelijke is of de verantwoording deelt met EUROSTAT, het statistiekbureau van de Europese Commissie. Het EMI werkt hierbij nauw samen met de centrale banken, die op nationaal niveau verantwoordelijk ofwel direct betrokken zijn en het overgrote deel van de gegevens van de financiële instellingen betrekken. Voor het gemeenschappelijke monetaire beleid is echter meer nodig op statistisch terrein. EUROSTAT heeft daartoe — samen met het EMI — een programma ontwikkeld om bij de voorbereiding van de derde fase te kunnen beschikken over een breed scala van economische achtergrondgegevens, waarbij met name wordt samengewerkt met nationale statistiekbureaus. Het EMI hecht veel waarde aan deze samenwerking.

Om op tijd voor de start van de derde fase in januari 1999 te kunnen beschikken over de benodigde statistische informatie zal nu een begin gemaakt moeten worden met het doorvoeren van de in deze brochure genoemde wijzigingen. Daarbij zullen sommige gegevens al in 1998 conform de nieuwe richtlijnen moeten worden geleverd. Voor een tijdige doorvoering van noodzakelijke wijzigingen kan dus niet gewacht worden tot begin 1998, wanneer de initiële samenvatting van de monetaire unie bekend zal worden. Ik raad alle Lid-Staten dan ook ten sterkste aan om nu een begin te maken met de voorbereidingen.

Alexandre Lamfalussy
President

Frankfurt,
juli 1996

1. INLEIDING

In het Verdrag van Maastricht wordt bepaald dat het handhaven van prijsstabiliteit de primaire doelstelling is van het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB). Onverminderd het doel van prijsstabiliteit, dient het ESCB het algemene economische beleid in de Europese Gemeenschap te ondersteunen. Gezien deze doelstellingen dient het ESCB zorg te dragen voor de bepaling en uitvoering van het monetaire beleid van de Gemeenschap en het uitvoeren van valutamarktoperaties¹.

Het Verdrag verplicht de Europese Centrale Bank (ECB) om, zoveel mogelijk via de nationale centrale banken, de voor het beleid benodigde statistische informatie te verzamelen. Eén van de taken van het EMI is het treffen van voorbereidingen op statistisch gebied ten behoeve van de derde fase van de monetaire unie. Deze brochure heeft tot doel uitleg te geven over de statistische vereisten voor de bepaling en uitvoering van het gemeenschappelijke monetaire en valutamarktbeleid in de monetaire unie².

Daar de ESCB-doelstellingen overeenkomen met die van de centrale banken van de Lid-Staten, weerspiegelen de statistische vereisten voor het euro-gebied de nationale statistieken die de centrale banken momenteel tot hun beschikking hebben. Echter, zelfs als de gewenste informatie voorhanden is, kunnen er zich — in het licht van de samenstelling van aggregaten voor de monetaire unie — problemen voordoen met betrekking tot harmonisatie en consolidatie.

Het is een uitdrukkelijke taak voor het EMI en de ECB om, waar nodig, harmonisatie van statistische informatie te bewerkstelligen. Harmonisatie is noodzakelijk vanwege de vele bestaande verschillen in definities en werkwijzen, welke het opstellen van consistente aggregaten onmogelijk maken. In sommige gevallen bestaan echter aanzienlijke verschillen tussen financiële systemen, waarmee bij de harmonisatie rekening moet worden gehouden. Uiteindelijk wordt beoogd consistente en kwalitatief hoogwaardige

statistieken op te stellen en niet om uniforme regels op te leggen die voorbijgaan aan verschillen in de structuren en het functioneren van nationale financiële stelsels.

Een juiste consolidatie van statistische gegevens is bij de samenstelling van sommige aggregaten essentieel. Zo volgen de geldhoeveelheid en de betalingsbalans van het euro-gebied niet simpelweg uit de som van alle geldhoeveelheden en balansen van de tot dit gebied behorende landen, zelfs niet als de begrippen en werkwijzen die er aan ten grondslag liggen volledig geharmoniseerd zijn. In de geldhoeveelheid voor het gehele euro-gebied dienen namelijk deposito's en andere monetaire instrumenten te worden meegeteld die tussen de landen van dit gebied worden aangehouden, waarbij de desbetreffende tegenpartijen op consistente wijze moeten worden waargenomen; de betalingsbalans van het euro-gebied omvat de transacties van ingezetenen van Lid-Staten van dit gebied met landen daarbuiten, waarbij grensoverschrijdende transacties binnen het gebied buiten beschouwing gelaten moeten worden.

De uiteindelijke monetaire-beleidsvoering wordt beïnvloed door monetair-financiële en betalingsbalansontwikkelingen in het gehele euro-gebied, en niet zozeer die van de individuele landen, waaruit dit gebied bestaat. Monetaire en betalingsbalansstatistieken van de individuele landen binnen het euro-gebied zijn dan ook niet van directe betekenis voor de beleidsdoelstellingen van het ESCB, maar de gegevens blijven wel van belang voor andere doeleinden, bijvoorbeeld voor de opstelling van de nationale en financiële rekeningen.

Hoewel de monetaire-beleidsverantwoordelijkheid van het ESCB zich richt op de monetaire unie, zijn er ingevolge het Verdrag ook verplichtingen ten aanzien van de Lid-Staten die aanvankelijk geen deel zullen uitmaken van het gebied met de gemeenschappelijke munt. De nationale centrale banken schatten dat het — gerekend vanaf de eerste gesprekken met rapporterende instellingen — gemiddeld circa twee jaar duurt om de noodzakelijke wijzigingen in de statistieken door te voeren, hetgeen betekent dat er vanaf nu met de rapporterende instellingen overlegd moet gaan worden om voor de aanvang van de derde fase in januari 1999 te kunnen voldoen aan de statistische vereisten en daarmee

¹ De betreffende artikelen van het Verdrag zijn als appendices toegevoegd.

² Hiermee wordt bedoeld op de landen die deel uitmaken van de monetaire unie.

te kunnen beschikken over de benodigde statistieken. Ten behoeve van de beleidsvoorbereiding dienen sommige gegevens vanaf medio 1998 beschikbaar te zijn op basis van de nieuwe richtlijnen, aangevuld met schattingen vanaf eind september 1997. Er is geen tijd om te wachten met de uitvoering totdat bekend is welke landen aan de monetaire unie gaan deelnemen. Daarom en gezien het feit dat op ieder moment daarna binnen een kort tijdsbestek besloten kan worden tot toetreding van landen, wordt alle Lid-Staten van de EU ten sterkste aangeraden om op korte termijn de in deze brochure beschreven statistische voorbereidingen te treffen.

In deze brochure wordt met name ingegaan op de monetaire en bancaire statistieken, de betalingsbalansstatistieken en andere financiële statistieken, waarvoor het ESCB — deels samen met de Commissie (EUROSTAT) — binnen de Europese Unie de primaire verantwoordelijkheid draagt. In de Lid-Staten zijn de centrale banken meestal verantwoordelijk voor deze statistieken, of delen zij de verantwoordelijkheid met nationale statistiebureaus, waarbij de centrale banken gewoonlijk het initiatief nemen tot of nauw betrokken zijn bij de doorvoering van de noodzakelijke statistische aanpassingen als voorbereiding op de monetaire unie. Andere statistische gegevens zijn echter ook essentieel voor het ESCB als basis voor de uitvoering van het gemeenschappelijke monetaire beleid, zoals ook in deze brochure uiteengezet zal worden.

2. MONETAIRE EN BANCAIRE STATISTIEKEN, EMISSIES OP DE KAPITAALMARKT, RENTETARIEVEN EN KOERSEN VAN FINANCIËLE ACTIVA

2.1 *Monetaire en bancaire statistieken*

Monetaire statistieken zijn van groot belang voor het monetaire beleid in de Lid-Staten van de EU, gezien het verband tussen de geldhoeveelheid en de inflatie of het nationaal inkomen. Landen volgen in het algemeen één of verscheidene geldbegrippen; doorgaans een eng gedefinieerd geldbegrip, voor de middelen aangehou-

den voor transactiedoeleinden, en een ruimer aggregaat. Sommige Lid-Staten hanteren doelstellingen voor de geldgroei. De ontwikkeling van de bancaire kredietverlening aan tegenpartijen, zoals de private sector, de overheid en het buitenland, worden in veel landen eveneens nauwlettend gevolgd, vanwege het belang van banken als financiële intermediairs.

Hoogwaardige maandelijkse monetaire statistieken voor de muntunie vormen een essentiële voorwaarde voor de definiëring en uitvoering van het gemeenschappelijke monetaire beleid. Ongeacht de vraag of er in de derde fase al dan niet een doelstelling voor de geldgroei wordt nagestreefd, zal de ontwikkeling van de geldhoeveelheid en de kredietvraag op de voet worden gevolgd, omdat deze inzicht biedt in de algemene financiële verhoudingen en tevens de belangrijkste leading indicator is voor de inflatie en de economische ontwikkeling in bredere zin. De nationale aggregaten dienen ongeveer drie weken na het einde van de maand waarop zij betrekking hebben, op de voorgescreven wijze ter beschikking te worden gesteld aan de ECB. Dit betekent dat financiële instellingen hun rapportages enige dagen eerder aan de nationale centrale bank moeten verstrekken. De balansgegevens waaruit de monetaire statistieken worden afgeleid, zullen tevens de benodigde samenstelling van de passiva geven ten behoeve van een systeem van minimumreserves, mocht de ECB besluiten dit in te voeren. Een aanvullende rapportage is hiervoor in principe niet nodig, al moet hierbij enig voorbehoud worden gemaakt gezien de mogelijkheid dat de groep van instellingen waaraan minimumreserves worden opgelegd, kleiner is dan de groep waarvoor een statistische rapportageplicht gaat gelden. De precieze invulling zal mogelijk na de instelling van het ESCB opnieuw moeten worden bezien.

Gelukkig vertonen de monetaire statistieken van de meeste Lid-Staten veel overeenkomsten. Deze statistieken worden in het algemeen afgeleid van een geconsolideerde balans van het bankwezen en zijn er op gericht de veranderingen in de geldhoeveelheid te verklaren uit de ontwikkeling van de tegenposten op de balans. In alle Lid-Staten worden de binnenlandse interbancaire transacties gesaldeerd, worden schuldverhoudingen met ingezetenen en niet-ingezetenen, waar mogelijk, onderscheiden en

worden van de transacties met ingezetenen enige sectorale opsplitsingen gegeven. Veelal maken banken onderscheid tussen posities in binnenlandse en buitenlandse valuta's en verstrekken zij nadere gegevens over de toegepaste financiële instrumenten met hun oorspronkelijke looptijden. Hiermee kan inzicht worden verkregen in het financiële gedrag van degenen die tegoeden aanhouden bij het bankwezen, alsmede in de samenstelling van het verstrekte bankkrediet.

Bovenstaande kenmerken zullen deel uitmaken van de monetaire statistieken voor het eurogebied. Begrippen als « ingezetenschap » en « binnenlandse valuta » krijgen voor dit gebied echter een geheel nieuwe betekenis. Ingezetenschap verwijst in dit verband naar de groep deelnemende Lid-Staten en « binnenlandse valuta » naar de euro. Sectoropsplitsingen van de schuldverhoudingen hebben betrekking op alle sectoren in het eurogebied.

Aldus ontstaat de behoefte aan een geharmoniseerde monetaire sector. Over een definitie is overeenstemming bereikt, het gaat hierbij ruwweg om instellingen die deposito's aantrekken van het publiek, of nauwe substituten daarvan uitgeven, en die krediet verstrekken¹. Deze zogenoemde sector Monetaire Financiële Instellingen (MFI) zal in het algemeen instellingen omvatten die in de communautaire wetgeving als Kredietinstelling zijn aangemerkt, maar ook de nationale centrale banken en sommige andere instellingen die zijn vrijgesteld van de bepalingen in de Europese Coördinatie-richtlijnen inzake het toezicht op banken. Daarnaast zijn in deze sector bepaalde instellingen begrepen die geen Kredietinstelling zijn, maar die na toetsing wel aan de definitie blijken te voldoen, waaronder bepaalde beleggingsinstellingen met zeer liquide passiva (ruwweg de geldmarktfondsen).

Terwijl de gegevens die essentieel zijn voor de samenstelling van de monetaire aggregaten en hun tegenposten op de balans maandelijks beschikbaar moeten komen, hoeft aanvullende

informatie (zoals de opsplitsing van de kredietverlening aan de private sector naar subsectoren) slechts op kwartaalbasis te worden verstrekt. Bovendien is het de bedoeling de werkwijze in sommige Lid-Staten over te nemen, waarbij kleine instellingen in de MFI-sector worden vrijgesteld van de verplichting tot een volledige rapportage.

De oplevering van de hierboven beschreven monetaire statistieken vergt in alle Lid-Staten, in meer of mindere mate, aanpassing van de opzet van de balansrapportages die het bankwezen voor de opstelling van de nationale monetaire statistiek verstrekt, alsmede uitbreiding van de rapportageplicht tot andere financiële instellingen die aan de MFI-definitie voldoen. Een en ander zal in het eurogebied resulteren in geharmoniseerde monetaire statistieken die zijn samengesteld binnen een uniform raamwerk en die begripsmatig nauw aansluiten bij de huidige nationale statistieken.

2.2 Financiële intermediatie buiten de MFI-sector

Diverse Lid-Staten hebben een groot aantal financiële instellingen die op dit moment volgens communautaire wetgeving niet als Kredietinstelling worden aangemerkt en die, doordat zij niet aan de definitie voldoen, niet in de MFI-sector zijn opgenomen. In het algemeen is de reden daarvoor dat zij zich financieren met bankkrediet, eigen vermogen of door de uitgifte van passiva die niet als nauw substituut voor deposito's worden aangemerkt.

In de toekomst kunnen de activiteiten van deze instellingen zich zodanig ontwikkelen dat hun passiva wel als nauw substituut voor deposito's moeten worden opgevat, hetgeen aanleiding kan zijn hen in de MFI-sector op te nemen. Hun activiteiten zijn verder voor het ESCB van belang omdat zij veel economische bedrijvigheid financieren. Tegen deze achtergrond zal het ESCB belang stellen in vereenvoudigde kwartaalstatistieken betreffende dergelijke groepen van instellingen.

¹ De volledige definitie van MFI's is « ingezeten kredietinstellingen zoals gedefinieerd in Communautaire wetgeving, en alle andere ingezeten financiële instellingen die er hun bedrijf van maken deposito's en/of nauwe substituten van deposito's aan te trekken van andere instellingen dan MFI's, en, voor eigen rekening (ten minste in economische zin) krediet verstrekken en/of investeren in effecten ».

2.3 Emissies op de kapitaalmarkt

Emissies op de kapitaalmarkt en andere vormen van rechtstreekse financiering, zoals de uitgifte van commercial paper, obligaties met variabele rente en soortgelijke instrumenten, zijn eveneens van groot belang voor de nationale centrale banken en in de toekomst voor het ESCB. Er is behoefte aan maandelijkse gegevens over alle emissies en aflossingen op de financiële markten in het euro-gebied, evenals — in zoverre die informatie verkrijgbaar is — over emissies daarbuiten van ingezetenen van deelnemende landen en van alle andere emissies, voor zover luidend in euro's. Bij dergelijke emissies en aflossingen dient onderscheid te worden gemaakt tussen emittenten die ingezetenen zijn van het euro-gebied en andere emittenten. Dit soort informatie is reeds beschikbaar en een aanvullende gegevensbehoefte wordt niet verwacht. Gezien de uiteenlopende structuur van de nationale financiële markten, wordt harmonisatie van de rapportagevereisten voor gelijksoortige instrumenten voorlopig niet voorzien.

2.4 Rentetarieven en koersen

Het monetaire beleid beïnvloedt de prijzen en de economische activiteit via vele transmissiekanalen. Rentetarieven en koersen van financiële activa spelen in dit proces een essentiële rol.

Wat de officiële rentetarieven en de interbancaire geldmarktrentetarieven betreft, zullen er ten aanzien van de beschikbaarheid van gegevens geen problemen bestaan. Het zal moeilijker worden om de credit- en debetrentetarieven vast te stellen die financiële instellingen hanteren voor representatieve groepen van particuliere en kleine zakelijke cliënten. De oorzaak hiervan is de grote verscheidenheid aan financiële instrumenten ten behoeve van de groep relatief kleine cliënten en de zichtbare versnippering op dit deel van de financiële markten, een situatie die ook na de oprichting van de monetaire unie kan voortduren. Het is de bedoeling maandelijks gegevens te verzamelen over de rentevoeten van een beperkt aantal gelijk-

soortige, maar niet noodzakelijkerwijs geharmoniseerde financiële instrumenten in de Lid-Staten. In sommige gevallen, bijvoorbeeld ten aanzien van bankkrediet, is het nodig om van tijd tot tijd informatie te verkrijgen over de verhouding tussen vaste en variabele rentevoeten, aangezien deze een aanzienlijke invloed kan hebben op de gevolgen van wijzigingen in de officiële tarieven.

Gegevens over de koersen en rendementen van verhandelbare financiële activa zullen naar verwachting zonder problemen kunnen worden opgeleverd in de derde fase.

3. BETALINGSBALANSSTATISTIEKEN

De meeste Lid-Staten van de EU maken gebruik van de maandelijkse uitkomsten van de betalingsbalans als onderdeel van de analyse van het monetaire en valutamarktbeleid. Zelfs in het grotere gebied van de monetaire unie kunnen betalingsbalansontwikkelingen nog steeds een sterke invloed hebben op de financiële markten, evenals op de uitvoering van het gemeenschappelijke monetaire en valutamarktbeleid. Dat is de reden dat betalingsbalansuitkomsten voor het euro-gebied maandelijks benodigd zijn binnen zes weken na het einde van de maand waarop de cijfers betrekking hebben.

De statistische vereisten zijn van toepassing op een aantal essentiële posten (de zogeheten « key items »), zoals de lopende rekening (goederen, diensten, inkomens en overdrachten apart vermeld); de financiële rekening, onderverdeeld in directe investeringen, effectenverkeer, « overig » financieel verkeer (alle drie met een beperkte nadere opsplitsing) en officiële reserves; en de kapitaalrekening¹. De gegevens zijn benodigd om inzicht te verkrijgen in mogelijke wisselkoersspanningen en om informatie te verschaffen over buitenlandse invloeden op monetaire ontwikkelingen in de muntunie.

Om voor elk van de « key items » aparte gegevens over ontvangsten en uitgaven te kun-

¹ Volgens de terminologie van de 5^e editie van het IMF Balance of Payments Manual.

nen opstellen, is het vereist om op nationaal niveau een onderscheid te maken tussen transacties met ingezetenen in niet-EMU-landen en grensoverschrijdende transacties binnen de muntunie. Voor de betalingsbalans voor het euro-gebied is immers alleen de eerste categorie van transacties nodig. Hoewel voor de betalingsbalansstatistiek van het euro-gebied dezelfde begrippen en definities gehanteerd worden als voor de betalingsbalansen van de Lid-Staten — welke onveranderd zullen worden opgesteld voor andere doeleinden — en er eveneens wordt aangesloten bij internationale richtlijnen, zal voor de samenstelling van de nationale betalingsbalansen een aantal aanpassingen nodig zijn ten einde transacties met ingezetenen buiten het euro-gebied te kunnen afzonderen en vastleggen.

Voor zover dit praktisch mogelijk is bij statistieken die in een dergelijk kort tijdsbestek worden opgesteld, zullen de maandelijkse statistieken voldoen aan de internationale normen, zoals gesteld in de 5^e editie van het IMF Balance of Payments Manual¹. Een meer gedetailleerde betalingsbalans voor het euro-gebied zal elk kwartaal beschikbaar komen, waarbij de standaard betalingsbalansopstelling en de definities van het IMF gehanteerd worden. Eens per jaar wordt een beschrijving van de standen van vorderingen en verplichtingen van het euro-gebied samengesteld, die eveneens voldoet aan internationale richtlijnen maar die in zoverre verschilt van de nationale opstellingen dat grensoverschrijdende vorderingen en verplichtingen binnen dit gebied niet in de uiteindelijke statistiek worden opgenomen.

Het Verenigd Koninkrijk stelt momenteel geen maandelijkse betalingsbalans samen en betwijfelt de behoefte daaraan voor beleids- en operationele doeleinden in het gebied met de gemeenschappelijke munt. Het Verenigd Koninkrijk zal zijn situatie in 1998 opnieuw beoordelen en zal zich intussen inspannen zo goed mogelijke schattingen te maken op basis van zijn huidige rapportagesysteem.

¹ In de praktijk zullen afwijkingen van internationale richtlijnen in maandstatistieken toegestaan moeten worden, zoals rapportage op basis van kas- in plaats van op transactiebasis.

4. OVERGANGSPROBLEMATIEK

Bij het voldoen aan bovengenoemde statistische vereisten doet zich het probleem voor dat pas begin 1998 bekend zal worden welke Lid-Staten vanaf het begin en welke eventueel later deel zullen uitmaken van het euro-gebied. De juiste rubricering van activiteiten binnen en buiten de EMU is nodig voor een correcte consolidatie op het niveau van het euro-gebied. De noodzakelijke herrubriceringen, als gevolg van de latere toetreding van een Lid-Staat tot het euro-gebied, kunnen niet op korte termijn worden doorgevoerd.

Dit is met name een kritiek punt wat de monetaire statistieken betreft, aangezien de ECB kan besluiten om een geldgroeinorm te kiezen als centraal element van haar monetaire beleid. Monetaire statistieken zijn in dat geval cruciaal, want elke twijfel aan de accuraatheid ervan is onaanvaardbaar. Aangezien voor de berekening van betrouwbare seizoenvrije cijfers een tijdreeks van enige jaren vereist is, zal elke geldgroei-doelstelling vooralsnog ten opzichte van de overeenkomstige maand van het voorgaande jaar moeten worden gespecificeerd. Daarmee zijn de gegevens in het voorgaande jaar net zo relevant voor de uitkomsten als de gegevens in het lopende jaar. Met andere woorden: de omvang van de monetaire grootheid in januari 1998 is even belangrijk als die in januari 1999. Bovendien geldt in de daaropvolgende jaren dat als een land toetreedt tot de monetaire unie de uitkomsten van dat land in de 12 maanden voorafgaand aan de toetreding van even groot belang zijn als de uitkomst in de maand van toetreding.

De oplossing voor dit probleem is om de posities van Monetaire Financiële Instellingen (MFI's) ten opzichte van ingezetenen van andere EU-Lid-Staten per land in te delen naar de voornaamste balansposten die vereist zijn om monetaire aggregaten en kredietverlening te kunnen berekenen. Na de aanvang van de derde fase zullen dergelijke gegevens, teruggewerkt tot eind september 1997, beschikbaar moeten zijn voor de EU-Lid-Staten die aanvankelijk geen deel uitmaken van het euro-gebied. Met dergelijke informatie van MFI's en een beperkte valulaire analyse van de voornaamste posities zal het mogelijk zijn om in de loop van 1998 de benodigde

gegevens voor het euro-gebied vanaf september 1997 te benaderen. In geval van nieuwe toetredingen kan die informatie dan tevens dienen om met terugwerkende kracht herberekeningen voor het euro-gebied uit te voeren. Op voorwaarde dat accurate statistieken kunnen worden opgesteld, kan met een benadering worden volstaan om de rapporterende instanties niet al te zwaar te belasten.

5. FINANCIËLE REKENINGEN

Financiële rekeningen geven een systematisch overzicht van financiële transacties, opgesplitst naar institutionele sectoren en financiële instrumenten, alsmede van de financiële balansen en de samenhang tussen beide. De financiële rekeningen moeten — op basis van de Raadsverordening ter uitvoering van het Europees Stelsel van Economische Rekeningen 1995 (ESR95) — door alle Lid-Staten van de EU op zijn minst op jaarbasis in de voorgeschreven vorm worden opgesteld.

Deze financiële rekeningen plaatsen de monetaire ontwikkelingen in een ruimere context van financiële ontwikkelingen. Balansgegevens kunnen inzicht verschaffen in consumptie- en spaarpatronen en zijn van essentieel belang bij het beoordelen van het functioneren en de ontwikkeling van het financiële stelsel en van de sectoren die er gebruik van maken.

De ESR95-Verordening vereist nationale financiële rekeningen en zal een belangrijke stimulans vormen voor harmonisatie op dit gebied. Een volledige en tijdig beschikbare geconsolideerde financiële rekening van het euro-gebied is echter nog niet op korte termijn te verwachten. Wel zullen, zoals eerder gesteld, volledig gedetailleerde monetaire en bancaire statistieken en betalingsbalansstatistieken beschikbaar komen voor het euro-gebied. Deze statistieken vormen, samen met een overzicht van de kapitaalemissies en de nationale financiële rekeningen, een aanzienlijk deel van de financiële rekening voor het euro-gebied.

Er zijn wat de financiële rekening betreft geen speciale statistische vereisten, buiten de ei-

sen die al in de voorgaande hoofdstukken zijn beschreven alsmede de verplichtingen uit hoofde van de verordening van de Raad. De wettelijke invoeringsdatum van ESR95 is gesteld op het jaar 2000. Het EMI zal echter met steun van de Commissie streven naar vrijwillige eerdere invoering van ESR95 op het gebied van financiële rekeningen.

6. PRIJZEN EN KOSTEN, OVERHEIDSFINANCIËN, ECONOMISCHE ACHTERGRONDGEGEVENS

Voor de tot dusver besproken statistieken draagt het EMI op Europees niveau primair de verantwoordelijkheid of deelt het deze met de Commissie (EUROSTAT), waarbij de taken in nauwe onderlinge samenwerking worden uitgevoerd. Deze werkverdeling, die waarschijnlijk ook in de derde fase van kracht blijft, sluit aan op de Statuten van het EMI en de ECB en vormt een afspiegeling van statistische werkzaamheden van de nationale centrale banken en de nationale statistiebureaus in de meeste Lid-Staten.

Evenals de nationale centrale banken dat op dit moment doen bij de uitvoering van het monetaire beleid, zal ook het ESCB gebruikmaken van een breder scala van gegevens dan hierboven beschreven, hoewel zij geen verantwoordelijkheid zal dragen voor het verzamelen en samenstellen ervan. Deze taken zullen grotendeels worden uitgevoerd door de nationale statistiebureaus in samenwerking met EUROSTAT, waarbij de uiteindelijke gegevensbronnen veelal de niet-financiële sectoren zullen zijn.

Aangezien de beleidsverantwoordelijkheid van het ESCB zich primair zal richten op het toekomstige euro-gebied, dienen de in de volgende alinea's beschreven gegevens voldoende eenduidig te zijn om bruikbaar te zijn voor aggregatie. Omdat het gemeenschappelijke monetaire beleid de volledige unie omvat, zijn gegevens die niet met zekerheid geaggregeerd kunnen worden niet bruikbaar als achtergrondgegevens voor de uitvoering van een gemeenschappelijk monetair beleid.

6.1 Prijzen en kosten

Ten behoeve van de beoordeling van de convergentie wordt er gewerkt aan de harmonisatie van consumptieprijsstatistieken voor de Europese Unie. Gelet op zijn hoofddoelstelling van het handhaven van de prijsstabiliteit zal het ESCB nauwlettend aandacht besteden aan de geharmoniseerde consumptieprijsindex. Ook zullen andere kosten- en prijzenstatistieken worden gevolgd, die daartoe onder andere qua dekking vergelijkbaar en tijdig beschikbaar moeten zijn.

6.2 Overheidsfinanciën

Convergentiecriteria betreffen niet alleen consumptieprijzen, maar ook overheidstekorten en -schuld. Op dit gebied wordt eveneens vooruitgang geboekt in de richting van harmonisatie. Het ESCB zal de overheidsfinanciën nauwlettend volgen, aangezien deze van grote invloed zijn op de financiële situatie.

6.3 Andere economische statistieken

Bij het voeren van het monetaire beleid zal het ESCB de economische ontwikkelingen nauwlettend volgen, op dezelfde wijze als de nationale centrale banken dat nu doen. Gegevens omtrent de belangrijkste vraagcomponenten, de productie, de arbeidsmarktsituatie, orderportefeuilles en conjunctuurtests vormen een onontbeerlijke bron van informatie omtrent de ontwikkeling van de economische activiteit in het euro-gebied en omtrent mogelijke inflatoire druk. Bovendien zal het ESCB de economische ontwikkelingen moeten volgen ter ondersteuning van het algemene economische beleid van de Gemeenschap.

De inhoud en tijdige aanlevering van alle gegevens ten behoeve van de nationale rekeningen vallen onder de ESR95 Verordening. De Commissie (EUROSTAT) heeft inmiddels al het nodige werk verricht teneinde de beschikbaarheid en vergelijkbaarheid van statistieken te verbeteren en is van plan nog meer maatregelen te nemen, waaronder een Verordening inzake

korte-termijnindicatoren en een Europese arbeidskostenindex. Er zal met name behoefte zijn aan gegevens die betrekking hebben op het gehele euro-gebied.

7. STATISTIEKEN MET BETREKKING TOT EU-LID-STATEN BUITEN HET EURO-GEBIED

De beleidsverantwoordelijkheid van het ESCB zal zich primair richten op het toekomstige euro-gebied, maar bedacht moet worden dat nationale centrale banken van alle EU-Lid-Statens deel uitmaken van het ESCB. En aangezien elke Lid-Staat buiten het euro-gebied nauwe economische en financiële relaties met het euro-gebied zal onderhouden, zal de ECB de statistieken van deze landen nauwlettend volgen. Bovendien heeft de ECB krachtens het Verdrag bepaalde verplichtingen ten opzichte van deze landen. Dit betreft onder meer de verantwoordelijkheid ten aanzien van de coördinatie van het monetaire beleid en de verplichting om ten minste om de twee jaar verslag uit te brengen over hun convergentie. Voorts kunnen niet-deelnemende landen in principe op korte termijn op elk tijdstip na de aanvang van de derde fase deel uit gaan maken van het euro-gebied. Alle Lid-Statens van de EU wordt dan ook ten sterkste aangeraden de in deze brochure beschreven statistische voorbereidingen te treffen.

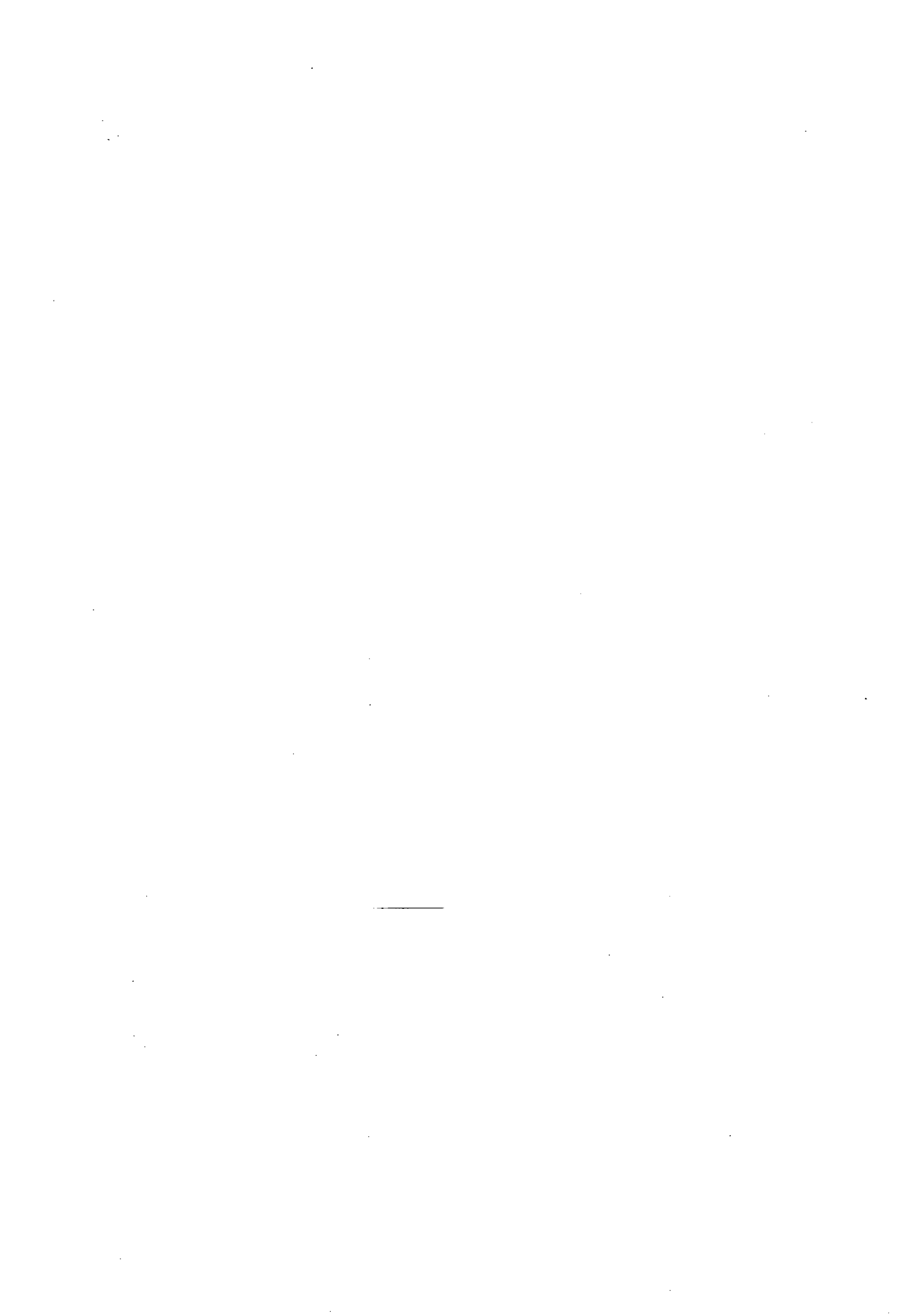
8. INVOERING VAN WIJZIGINGEN IN STATISTIEKEN

Teneinde het ESCB in staat te stellen om, als het eenmaal is opgericht, de laatste voorbereidingen te treffen voor de derde fase, die in januari 1999 van start gaat, zullen in de loop van 1998 betrouwbare gegevens voor het euro-gebied beschikbaar moeten komen. De EMI-Raad heeft in juli 1996 een uitgebreide specificatie van de statistische vereisten, voorzien van een tijdschema, goedgekeurd. Dit is geschied in nauw overleg met de centrale banken van de

Lid-Staten van de EU en waar nodig met de Commissie (EUROSTAT). Gezien de tijd die nodig is voor de invoering van wijzigingen in statistieken — gemiddeld 2 jaar en op sommige gebieden 2 ½ jaar — dient nu een aanvang te worden gemaakt met de uitvoering ervan.

Er is niet getracht een algemeen geldend en uitgewerkt tijdschema op te stellen. Lid-Staten bevinden zich namelijk ten opzichte van de uiteindelijke vereisten in een verschillende uitgangspositie. Bovendien zal elk land zich om

redenen van doelmatigheid bij de uitvoeringsvolgorde laten leiden door nationale omstandigheden. Het ligt evenmin in de bedoeling uniforme systemen voor het verzamelen en opmaken van statistieken op te leggen, behoudens voorzover nodig om de onderlinge consistentie en het kwaliteitsniveau van de statistieken te waarborgen. Wel zal het EMI de komende twee jaar de geboekte voortgang volgen en de nationale centrale banken ondersteunen bij de uitvoering teneinde de overeengekomen uiteindelijke tijdslijmieten te halen.

BIJLAGE

RELEVANTE ARTIKELEN UIT HET VERDRAG

I. Doelstellingen en taken van het Europees Stelsel van Centrale Banken (Art. 105 (1), (2))

1. Het hoofddoel van het ESCB is het handhaven van prijsstabiliteit. Onverminderd het doel van prijsstabiliteit ondersteunt het ESCB het algemene economische beleid in de Gemeenschap teneinde bij te dragen tot de verwezenlijking van de in artikel 2 omschreven doelstellingen van de Gemeenschap. Het ESCB handelt in overeenstemming met het beginsel van een open markteconomie met vrije mededinging, waarbij een doelmatige allocatie van middelen wordt bevorderd, en met inachtneming van de beginselen die zijn neergelegd in artikel 3.A.
2. De via het ESCB uit te voeren fundamentele taken zijn :
 - het bepalen en ten uitvoer leggen van het monetair beleid van de Gemeenschap ;
 - het verrichten van valutamarktoperaties in overeenstemming met de bepalingen van artikel 109 ;
 - het aanhouden en beheren van de officiële externe reserves van de Lid-Staten ;
 - het bevorderen van een goede werking van het betalingsverkeer.

II. Voorbereidende werkzaamheden van het EMI (Art. 109f (3))

3. Ter voorbereiding van de derde fase heeft het EMI tot taak :
 - de instrumenten en procedures voor te bereiden die nodig zijn voor het voeren

- van één monetair beleid in de derde fase ;
- waar nodig de harmonisatie te bevorderen van de regels en werkwijzen voor het verzamelen, opmaken en verspreiden van statistieken betreffende de gebieden die onder zijn bevoegdheid vallen ;

III. Statistische functies van het ESCB/ECB (Art. 5 van de ESCB/ECB Statuten)

- 5.1 Teneinde de taken van het ESCB te kunnen vervullen, verzamelt de ECB, bijgestaan door de nationale centrale banken, de benodigde statistische gegevens, hetzij bij de bevoegde nationale autoriteiten hetzij rechtstreeks bij de economische subjecten. Hiertoe werkt zij samen met de instellingen of organen van de Gemeenschap en met de bevoegde autoriteiten van de Lid-Staten of van derde landen en met internationale organisaties.
- 5.2 De nationale centrale banken voeren, voorzover mogelijk, de in artikel 5.1 omschreven taken uit.
- 5.3 De ECB draagt waar nodig bij tot de harmonisatie van de regels en werkwijzen voor het verzamelen, opmaken en verspreiden van statistieken betreffende de gebieden die onder haar bevoegdheid vallen.
- 5.4 De Raad bepaalt volgens de procedure van artikel 42 welke natuurlijke en rechtspersonen onderworpen zijn aan rapportageverplichtingen, hoe de geheimhoudingsplicht wordt geregeld, en hoe wordt voorzien in passende handhabingsbepalingen.

MEDEDELINGEN

1. BANKBIJETTEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË

Intrekking van de biljetten van 100 frank, type « Beyaert »

De Nationale Bank van België bracht op 21 augustus 1996 ter kennis van het publiek dat zij, met ingang van 2 september 1996, zal overgaan tot de intrekking der biljetten van 100 frank type « Beyaert », uitgegeven sedert 5 april 1978; deze coupures dragen onder andere op de voorzijde het portret van Hendrik Beyaert en op de keerzijde een architectonisch motief bestaande uit vijf veelvlakken.

Van 16 december 1996 af vervalt de wettige betaalkracht van genoemde biljetten en kunnen ze nog slechts aan de loketten van de vestigingen van de Nationale Bank van België worden omgeruild.

2. MONETAIR BELEID

Tariefwijziging van 22 augustus 1996

De Nationale Bank van België heeft besloten haar tarieven als volgt te wijzigen :

Centraal tarief	3,00 pct. (-0,20 pct.)
Rentevoet voor de voorschotten binnen plafond	4,25 pct. (-0,20 pct.)
Rentevoet voor de creditsaldi :	
- gewone tranche	2,00 pct. (-0,20 pct.)
- overschrijdingstranche	1,00 pct. (-0,20 pct.)

De nieuwe tarieven gelden vanaf vrijdag 23 augustus 1996.

3. WISSELKOERSMECHANISME VAN HET EUROPEES MONETAIR STELSEL

Toetreding van de Finse markka tot het wisselkoersmechanisme van het Europees Monetair Stelsel per 14 oktober 1996

Na de beslissing van de Finse regering om tot het wisselkoersarrangement van het Europees Monetair Stelsel (EMS) toe te treden, hebben de ministers en centrale-bankpresidenten van de Lid-Staten van de Europese Unie, in een gemeenschappelijke procedure waarbij ook de Commissie en het Europees Monetair Instituut werden betrokken en na raadpleging van het Monetair Comité, een onderling akkoord bereikt omtrent de voorwaarden waaronder de Finse markka vanaf 14 oktober 1996 aan het arrangement zal deelnemen.

De ministers, de centrale-bankpresidenten, de Commissie en het Europees Monetair Instituut juichen de deelname van de markka aan het wisselkoersmechanisme, die het Europees Monetair Systeem verstevigt, ten zeerste toe. Zij feliciteerden de Finse autoriteiten met de aanzienlijke aanpassing die de Finse economie reeds verwezenlijkt heeft en waarvan deze beslissing de uitdrukking is.

De Finse autoriteiten nemen zich voor hun succesvol beleid gericht op convergentie met de meest stabiele economieën van de Gemeenschap, onverkort aan te houden. Dat beleid werd recentelijk nog toegelicht in het geactualiseerde convergentieplan van september 1996.

De ministers en centrale-bankpresidenten zijn overeengekomen dat de spilkoers van de markka 5,80661 FIM voor 1 Ecu zal bedragen. De bilaterale spilkoersen van de markka ten opzichte van de andere aan het wisselkoersarrangement deelnemende valuta's zijn, afgerond tot zes significante cijfers, als volgt vastgesteld :

100 FIM = BEF	678,468
DKK	125,474
DEM	32,8948
ESP	2.798,41
FRF	110,324
IEP	13,6433
LUF	678,468
NLG	37,0636
ATS	231,431
PTE	3.371,88

Aan weerszijden van deze bilaterale spijkersen zullen de huidige fluctuatiemarges van 15 pct. in acht worden genomen. Alle andere bilaterale spijkersen en interventiekoersen binnen het wisselkoersarrangement blijven ongewijzigd. De toetreding van de markka heeft geen agro-monetaire consequenties.

De centrale banken zullen vóór de opening van de valutamarkten op 14 oktober 1996 tijdig de verplichte-interventiepunten in het wisselkoersarrangement bekendmaken. Ten opzichte van de Belgische frank zijn die koersen als volgt vastgesteld :

100 FIM = BEF	787,830
	(bovenste interventiekoers)
	584,290
	(onderste interventiekoers)

4. DE LOPENDE REKENING VAN DE BETALINGSBALANS VAN BELGIE IN 1995

Om te kunnen voldoen aan de bepalingen van artikel 109J van het Verdrag van Maastricht m.b.t. de convergentiecriteria dat stipuleert dat « In de verslagen van de Commissie en het EMI ook rekening wordt gehouden ... met de situatie en de ontwikkeling van de lopende rekeningen van de betalingsbalans », heeft de Bank de lopende rekening van België opgesteld. Die rekening is grotendeels gebaseerd op de gegevens die het Belgisch-Luxemburgs Wisselinstituut (BLWI) heeft opgetekend in het kader van de gegevensverzameling voor de opstelling van de betalingsbalans van de BLEU. Van de invoering op 1 januari 1995 van het nieuwe rapporteringssysteem werd immers gebruik gemaakt om de rapporteringsplicht van de Belgische en Luxemburgse ingezetenen aan het BLWI uit te breiden tot hun lopende transacties met de ingezetenen

van het partnerland. De betalingsbalans van Luxemburg van haar kant valt onder de bevoegdheid van de Luxemburgse autoriteiten, d.w.z. van de Service central de la Statistique et des Etudes Economiques en van het Institut Monétaire Luxembourgeois. Alle betrokken instellingen hebben er evenwel op toegezien dat de twee lopende rekeningen coherent zijn met die van de BLEU.

De lopende transacties van België sloten met een surplus van 312 miljard fr., of 4 pct. van het BBP. België leverde bijgevolg een bijdrage ten belope van 76 pct. aan het lopende surplus van de BLEU.

Het lopende surplus van België is in hoofdzaak terug te voeren op de *goederentransacties*, die een overschot van 293 miljard fr. lieten optekenen, waarvan 206 miljard fr. bij het algemene goederenverkeer en 77 miljard fr. bij het loonwerk. De omvang van dat laatste surplus moet vooral worden verklaard door de belangrijke auto-assemblage-activiteiten in België.

Het *dienstenverkeer* vertoonde een surplus van 8 miljard fr. België liet aanzienlijke overschotten optekenen bij het vervoer, bij de andere commerciële diensten, waarin de dienstverlening van coördinatiecentra aan de leden van hun groep in het buitenland wordt geregistreerd, en bij de niet elders vermelde overheidsdiensten, die vooral de aankopen van diensten door de in België gevestigde Europese instellingen omvatten. De belangrijkste tekorten deden zich voor in de rubrieken « reisverkeer », « royalties en licenties » en « verzekeringen ».

De *inkomens* lieten netto-ontvangsten van 119 miljard fr. optekenen, namelijk 101 miljard fr. bij de arbeidsinkomens en 18 miljard fr. bij de opbrengsten uit beleggingen en investeringen. De arbeidsinkomens houden verband met de bezoldigingen van de grensarbeiders en van de ingezetenen die werkzaam zijn bij internationale instellingen. De opbrengsten uit beleggingen en investeringen, van hun kant, moeten in verband worden gebracht met de Belgische nettotoegoeden op het buitenland.

De *overdrachten*, die met een deficit ten belope van 108 miljard fr. sloten, weerspiegelen voor een groot deel, aan de uitgavenzijde, de bijdrage van de Belgische Staat aan de begroting van de Europese Unie, en, aan de ontvangsten-

LOPENDE REKENING VAN DE BETALINGSBALANS VAN BELGIE IN 1995

(miljarden franken)

	Credit	Debet	Saldo
Totaal van het lopend verkeer	6.556	6.244	312
A. Goederen en diensten	5.242	4.941	301
a. Goederen	4.335	4.042	293
1. Goederen algemeen	4.205	3.999	206
2. Loonwerk	96	19	77
3. Herstelling van goederen	9	9	...
4. Goederen gekocht in havens	19	12	8
5. Niet-monetair goud	6	4	2
b. Diensten	907	899	8
1. Vervoer	281	218	63
2. Reisverkeer	154	255	-102
3. Communicatie	12	8	3
4. Constructie	18	19	-1
5. Verzekeringen	16	24	-7
6. Financiële diensten	47	47	...
7. Informatica en berichtgeving	19	14	5
8. Royalties en licenties	17	33	-16
9. Andere commerciële diensten	281	250	30
10. Persoonlijke, culturele en ontspanningsdiensten	8	11	-4
11. Niet elders vermelde overheidsdiensten	55	18	36
B. Inkomens	1.113	994	119
1. Arbeidsinkomens	133	32	101
2. Opbrengsten uit beleggingen en investeringen	980	962	18
C. Lopende overdrachten	202	309	-108
1. Overheidsoverdrachten	82	146	-64
2. Overdrachten van de andere sectoren	119	163	-44

Bronnen : BLWI en NBB.

zijde, de subsidies uit hoofde van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Zij bevatten ook sociale bijdragen en uitkeringen, belastingen met betrekking tot de grensarbeid en premies en vergoedingen die zijn betaald of ontvangen in het kader van niet-levensverzekeringen en herverzekeringen, met uitzondering van de verzekeringsdienst zelf die bij de diensten wordt geregistreerd.

5. FINANCIËLE KRACHTLIJNEN VAN HET NATIONALE OVERGANGSPLAN VOOR DE INVOERING VAN DE EURO

Op 2 augustus 1996 heeft de ministerraad, op voorstel van de Minister van Financiën, de

financiële krachtlijnen van het nationale overgangsplan voor de invoering van de euro goedgekeurd, waarvan de tekst hierna in extenso is overgenomen.

Inleiding

1. Op de Top van Madrid, in december 1995, hebben de Staatshoofden en Regeringsleiders van de Lid-Staten van de Europese Unie het scenario aangenomen voor de invoering van de eenheidsmunt. Dit scenario behelst de progressieve omzetting van de nationale munten door de euro. Het werd verkozen boven het scenario van een volledige omzetting op één bepaald ogenblik, dit van de zogenoemde « big-bang ».

De invoering van de eenheidsmunt zal op de volgende wijze gebeuren :

- vanaf 1 januari 1999 zal de euro de eenheidsmunt zijn van de Staten die deelnemen aan de monetaire unie. Uiterlijk tot 31 december 2001 zal de BEF als niet-decimale uitdrukking van de euro blijven bestaan ;
- gedurende die periode (overgangperiode) zullen betalingen via girale weg in euro kunnen worden verricht. De deelnemers aan het economische verkeer zullen de mogelijkheid hebben om de euro te gebruiken zonder daar echter toe gedwongen te worden (« no compulsion, no prohibition ») ;
- uiterlijk vanaf 1 januari 2002 zal de Nationale Bank van België (NBB) biljetten en muntstukken in euro in omloop brengen. Zij zullen een wettig betaalmiddel zijn en geleidelijk de biljetten en muntstukken in BEF vervangen. De periode van intrekking van deze biljetten zal ten hoogste 6 maanden bestrijken. Die periode zou kunnen worden ingekort teneinde de ongemakken die verbonden zijn aan een parallelle circulatie van biljetten en muntstukken in BEF en in euro, te beperken. De omruiling van de muntstukken en biljetten zal een eenvoudige kasoperatie aan het loket zijn, zonder supplementaire administratieve procedure. Het juridische kader dat deze omwisseling regelt, zou als doel moeten hebben deze zo eenvoudig mogelijk te maken. De NBB zal overigens de oude biljetten en muntstukken in BEF die worden aangeboden nadat ze aan het chartale geldverkeer zijn onttrokken, blijven omwisselen tegen biljetten en muntstukken in euro.

Het is echter aan elke Lid-Staat om het terrein van een dergelijke overgang voor te bereiden. Dat is het doel van het nationale overgangsplan.

2. Het juridische statuut van de euro zal — zowel tijdens de definitieve fase als tijdens de overgangsfase — het voorwerp uitmaken van een Europese reglementering waarvan althans de beginselen politiek zullen worden vastgelegd op de Top van Dublin in december 1996. Dit statuut zal de vereiste juridische duidelijkheid moeten bieden. Het zou bovendien bindende regels voor de conversieberekeningen van de nationale munten in euro en vice versa en voor het afrondingsmechanisme moeten bevatten. Het natio-

nale overgangsplan hoeft met andere woorden deze juridische en technische vraagstukken niet te behandelen, aangezien de antwoorden Europees zullen zijn.

3. Dit document slaat op de *financiële* krachtlijnen van het nationale overgangsplan, in die zin dat :

3.1 het doel ervan de voorbereiding is van de verwezenlijking, vanaf 1 januari 1999,

- van de betalingen,
- van de financiële operaties,
- en van de verplichte fiscale en parafiscale heffingen,

in euro of in BEF, en dat in het vooruitzicht van een exclusief gebruik van de euro.

3.2 het om dit doel te bereiken, nodig is :

- enerzijds, financiële stromen mogelijk te maken in euro of BEF, uitgevoerd via het Belgische financiële stelsel ;
- en, anderzijds, de uitwisseling te organiseren van de informatiestromen die verband houden met de onder punt 3.1 bedoelde operaties.

3.3 Dit document is opgesteld conform de richtsnoeren die tijdens de Top van Madrid werden vastgelegd. Het is vatbaar voor technische aanpassingen afhankelijk van de conclusies van de volgende Top van Dublin betreffende het wettelijke statuut van de euro.

4. Dit document is opgesteld door de zogenoemde « eurogroep », bestaande uit vertegenwoordigers van de bankwereld, de Beurs van Brussel, de Belastingadministratie, het Ministerie van Sociale Zaken (voor de sociale zekerheid), het Ministerie van Economische Zaken, de Nationale Bank van België, de Commissie voor het Bank- en Financiewezen, de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de Europese Unie en de Schatkist, die het secretariaat ervan op zich heeft genomen. Deze « eurogroep » staat onder het voorzitterschap van de Administrateur-generaal van de Schatkist en heeft het document op 23 juli 1996 aangenomen.

5. Op voorstel van de heer Philippe Maystadt, Minister van Financiën, heeft de ministerraad op zijn zitting van 2 augustus 1996 dit document goedgekeurd.

1. De Nationale Bank van België

1.1 Vanaf 1 januari 1999 wordt het monetaire beleid van de euro-zone gevoerd in euro, onder de verantwoordelijkheid van de Europese Centrale Bank (ECB). Aangezien voor de uitvoering van dat monetaire beleid in hoge mate het beginsel van decentralisatie zal worden toegepast, zal de Nationale Bank van België (NBB) deelnemen aan de transacties die eruit voortvloeien, overeenkomstig de instructies van de ECB. Net zoals de transacties, worden de informatie en aankondigingen met betrekking tot het monetaire beleid uitgedrukt in euro.

1.2 Dezelfde beginselen gelden voor het wisselkoersbeleid. Deviezen van derde landen worden enkel in euro genoteerd en eventuele interventies op de valutamarkten gebeuren in euro.

1.3 Vanaf 1 januari 1999 luiden de rekeningen die de NBB houdt op naam van haar tegenpartijen in euro. De vereffening van de transacties van de interbancaire betalingssystemen (ELLIPS, UCV, Verrekenkamer) en van de betalingen binnen het effectenclearingstelsel van de NBB gebeurt, via de rekeningen-courant van de Bank, eveneens in euro. De bovenvermelde interbancaire betalingssystemen gaan vanaf de eerste dag van de overgangsfase volledig over op de euro. De verzendende instelling geeft aan iedere betalingsopdracht een code mee die de muntbenaming van de oorspronkelijke opdracht aanduidt en die via het interbancaire betalingssysteem aan de geadresseerde instelling wordt meegedeeld. Daarnaast zullen de banken in staat zijn grensoverschrijdende betalingen te doen via het TARGET-systeem, dat een verbinding (« interlinking ») tot stand zal brengen tussen de nationale « real-time » brutovereffeningssystemen (ELLIPS in België). Deze verbinding zal enkel in euro werken.

2. De federale overheidsschuld

2.1 *Lineaire obligaties (OLO's) en Schatkistcertificaten*

Vanaf 1 januari 1999 zullen de lineaire obligaties en de schatkistcertificaten in euro worden uitgegeven. Bovendien zullen vanaf 1 januari 1999 de OLO-lijnen in euro worden omgezet

om voor deze effecten een maximale liquiditeit in euro te waarborgen.

De nadere toepassingsregels voor deze nieuwe uitgaven en omzettingen zullen worden vastgelegd in nauw overleg met de financiële gemeenschap en inzonderheid met de primary dealers in schatkistwaarden.

2.2 *Staatsbons en Staatsleningen « Philippe »*

Zo snel mogelijk na 1 januari 1999 zal de Schatkist geleidelijk Staatsbons in euro gaan uitgeven. De emissie van Staatsbons in euro is immers een aangewezen manier om het grote publiek vertrouwd te maken met het gebruik van de euro. Vanwege hun specifieke bestemming voor particulieren zullen gedurende de overgangperiode Staatsbons evenwel nog steeds in BEF kunnen worden uitgegeven. Uiterlijk vanaf 1 januari 2002 zullen Staatsbons nog uitsluitend in euro worden uitgegeven. Voor de Staatsleningen « Philippe » — die een typisch gemengd produkt zijn (voor zowel particuliere als professionele beleggers) — zou eenzelfde regeling kunnen gelden.

3. De financiële markten

3.1 *Notering*

Vanaf 1 januari 1999 zullen de noteringen op de gereglementeerde markten uitsluitend in euro gebeuren.

3.2 *Informatie aan het publiek*

De nodige voorzieningen zullen worden getroffen opdat, althans tot het einde van de overgangperiode, het publiek zou kunnen beschikken over een conversie van deze noteringen in BEF.

3.3 *Vereffeningen tussen professionele marktpartijen*

De vereffening van contante betalingen via de NBB zal uitsluitend in euro gebeuren. Effectenrekeningen die verbonden zijn aan obligaties en geopend zijn bij de twee clearingstelsels (NBB-CIK) zullen in euro of in BEF worden ge-

houden naargelang van de nominale waarde van de betreffende effecten. Voor de obligaties in BEF is deze regel geldig tot op het tijdstip van hun uiteindelijke terugbetaling of tot hun eventuele omzetting in effecten luidend in euro. Effectenrekeningen voor aandelen blijven per eenheid uitgedrukt en zijn niet bij de overgang op de euro betrokken.

3.4 Relaties tussen professionele marktpartijen en hun cliënten

Wat de aandelen betreft, zullen de particulieren tot het einde van de overgangsperiode vrij limietorders kunnen plaatsen tegen prijzen die ofwel in BEF ofwel in euro uitgedrukt kunnen zijn. De conversie in euro van limietkoersen uitgedrukt in BEF zal door de financiële tussenpersonen gebeuren. Na deze periode zullen de limietorders uitsluitend in euro worden uitgedrukt.

Wat de obligaties betreft, zullen de orders uitgedrukt worden in BEF of in euro naargelang van de nominale waarde van de betreffende effecten. Voor de obligaties in BEF is deze regel geldig tot de uiteindelijke terugbetaling of tot hun eventuele omzetting in effecten luidend in euro.

Gedurende de overgangsfase zal de afrekening in contanten uitgedrukt worden in BEF of in euro naargelang van de te debiteren of te crediteren rekeningen en dit voor zowel aandelen als obligaties.

4. De banken

4.1 De banken spelen een centrale en cruciale rol in de financiële stromen tussen particulieren, bedrijven, openbare besturen en markten. Gelet op het belang van transacties in euro voor de Belgische economie (die wordt gekenmerkt door intense handelsrelaties met de ons omringende landen), wenst de banksector vanaf 1999 proactief het principe van « no compulsion, no prohibition » zo volledig mogelijk te realiseren.

4.2 Vanaf 1999 zullen, op initiatief van de cliënt, alle kleine en grote girale betalingen kunnen gebeuren in BEF of in euro (onafhankelijk van de munt van de rekeningen) en zullen de interbancaire betaalstromen volledig in euro ver-

lopen. De hoge mate van integratie en coherentie van de Belgische betalingssystemen maken dit mogelijk. Met het oog op de afwikkeling van de vermelde girale betalingsoperaties zullen de banken de vereiste conversies uitvoeren van BEF in euro en omgekeerd.

4.3 Gedurende de overgangsfase zullen de banken, op verzoek van de cliënt, de tegoeden op zijn rekeningen (zichtrekeningen, spaarrekeningen, depositorekeningen, enz.) converteren van BEF in euro. Uiterlijk op 1 januari 2002 zal elke bank de tegoeden op alle rekeningen van haar cliënteel geconverteerd hebben van BEF in euro. Voornoemde conversies zullen voor de cliënten volledig transparant zijn, zonder administratieve beslommingen en zonder tussenkomst van de overheid.

4.4 De omzetting van de betalingen euro-BEF en vice versa, die eigen zijn aan de onder punt 4.2 vermelde operaties, zal voor de cliënteel geen kosten meebrengen. Hetzelfde geldt voor de conversie in euro van de tegoeden luidend in BEF, waarvan sprake in punt 4.3, althans voorzover die conversie eenmalig is.

4.5 Naast de om te zetten betalingen en tegoeden zullen ook andere bankproducten worden aangeboden in BEF en euro. Gelet op de belangrijke technische weerslag die deze proactieve houding van de banken kan hebben, zal een inventaris worden opgesteld van alle inter- en extra-bancaire aspecten (b.v. systemen, procedures, reglementen, administratie) die daar rechtstreeks de gevolgen van ondervinden. Op basis hiervan zal, in overleg met alle betrokken partijen, een actieplan worden opgesteld en uitgevoerd om de gemeenschappelijke problemen op te lossen. Dat plan moet ervoor zorgen dat de bankprocessen, die cruciaal zijn in de economie, de overgang perfect ondersteunen en dat alle betrokken partijen daartoe bijdragen en tijdig de vereiste aanpassingen doorvoeren.

5. De openbare besturen

5.1 Interne werking

5.1.1 Uiterlijk tot 31 december 2001 zullen de openbare besturen hun boekhouding in BEF voeren. Mocht deze datum worden vervroegd, dan zal dat in nauwe samenspraak zijn met de

verschillende overheidsgeledingen en met inachtneming van de aangekondigde Europese reglementering ter zake.

5.1.2 Uiterlijk tot 31 december 2001 zullen de fiscale en sociale instanties intern in BEF blijven werken. Met andere woorden, de interne administratieve behandeling van de informatie (berekeningen, boekhouding, statistische bewerkingen) zal volledig in BEF worden uitgevoerd.

5.1.3 Uiterlijk op 1 januari 2002 zullen deze openbare besturen op boekhoudkundig gebied overschakelen op de euro. De documenten en dossiers betreffende belastbare feiten, operaties en sociale feiten van vóór 1 januari 2002 zullen echter verder in BEF kunnen worden behandeld.

5.2 Externe communicatiestromen

5.2.1 Vanaf 1 januari 1999 zullen de fiscale en sociale instanties hun externe communicatie (informatiestromen) in BEF of in euro voeren, afhankelijk van de door de belanghebbenden meegeedeelde gegevens.

5.2.2 Uiterlijk vanaf 1 januari 2002 zal het resultaat van elke fiscale en sociale bewerking in euro worden uitgedrukt en als dusdanig aan de belanghebbenden worden meegeedeeld.

5.3 Berichten verstuurd door de rechtsonderhorigen

5.3.1 Vanaf 1 januari 1999 en uiterlijk tot 31 december 2001 zullen alle documenten bestemd voor de fiscale en sociale instanties door de betrokkenen in BEF of in euro kunnen worden ingevuld.

5.3.2 Ook na 1 januari 2002 zullen de rechtsonderhorigen nog de mogelijkheid hebben om documenten en dossiers uitgedrukt in BEF aan deze instanties mee te delen, voorzover het gaat om belastbare feiten, operaties en sociale feiten van vóór die datum en deze tot dan toe in BEF werden behandeld.

5.4 Financiële stromen

Vanaf 1 januari 1999 en uiterlijk tot 31 december 2001 zullen de betalingen en terugbetalingen die via de rekeningen van overheidsinstanties transiteren, volgens de keuze van de

belanghebbenden zowel in BEF als in euro mogen plaatsvinden. De financiële instellingen zullen instaan voor de eventuele conversies. De niet-fiscale en niet-sociale overheidsinstanties worden aangespoord bij de overgang op de euro een analoge aanpak te volgen.

6. Het boekhoudkundig stelsel

Vanaf 1 januari 1999 zullen de ondernemingen de mogelijkheid hebben hun boekhouding in euro te voeren volgens nog nader door de bevoegde instanties te definiëren regels. In voorkomend geval zullen ze met de fiscale en sociale besturen in euro communiceren. Deze overgang zal een onomkeerbaar karakter hebben. De ondernemingen die dat wensen, zouden zich niettemin mogen beperken tot het opmaken van hun jaarrekeningen en geconsolideerde rekeningen in euro.

7. De fysieke personen

7.1 Net als de bedrijven hebben de particulieren vanaf 1 januari 1999 de mogelijkheid bij hun financiële instellingen rekeningen in euro te openen.

7.2 Werkgevers die voor de euro hebben geopteerd, mogen de euro gebruiken bij het uitwisselen van informatie met hun werknemers. De vergoedingen en de berekeningen van de verschillende inhoudingen mogen bijgevolg vanaf 1 januari 1999 door de werkgevers in euro worden uitgedrukt. De nadere toepassingsregels voor dit stelsel (in het bijzonder wat betreft het loonstrookje dat aan de werknemers wordt afgeleverd) zullen worden uitgewerkt in het kader van de huidige organisatie van de arbeidsverhoudingen.

7.3 De lonen en sociale-zekerheidsuitkeringen die door de openbare besturen worden betaald, worden uiterlijk tot 31 december 2001 in BEF uitgedrukt.

7.4 Op de eventuele conversie van lonen, vergoedingen en sociale-zekerheidsuitkeringen die in euro of in BEF worden gestort maar in BEF of in euro gecrediteerd worden op de rekening van de begunstigde, zijn de bepalingen van punt 4.4 van toepassing.

7.5 Uiterlijk vanaf 1 januari 2002 worden de lonen in de ondernemingen en de openbare besturen, alsmede de sociale-zekerheidsuitkeringen in euro vastgesteld. Girale betalingen zullen in euro worden uitgevoerd. Hetzelfde geldt voor betalingen in chartaal geld, naarmate het tempo waarin de euro-bankbiljetten en -muntstukken worden ingevoerd, zulks mogelijk maakt.

7.6 De effecten aan toonder in BEF (obligaties, kasbons, ...) zullen trouwens niet moeten worden omgewisseld tegen waardepapier in euro. Vanaf de invoering van muntstukken en bankbiljetten in euro zal de betaling van de coupons en de terugbetaling van deze effecten op hun normale vervaldag immers uitsluitend in euro plaatsvinden.

8. De instellingen voor financiële controle en de statistieken

Gedurende de overgangsfase zouden de ondernemingen die ervoor gekozen hebben hun boekhouding in euro te voeren, hun statistische verplichtingen tegenover de bewuste instellingen in euro mogen nakomen. Vanuit het oogpunt van de controles waaraan zij, door of ter uitvoering van de wet, onderworpen zouden zijn, zou deze keuze neutraal moeten zijn. Het is aan de bevoegde autoriteiten om de voorwaarden te bepalen voor de uitvoering van deze richtsnoeren.

6. EUROPEES MONETAIR INSTITUUT

Eerste voortgangsverslag over het TARGET-project

Op 13 augustus 1996 heeft het Europees Monetair Instituut het « First progress report on the TARGET project » gepubliceerd.

Dit rapport is een vervolg op het rapport dat het EMI in mei 1995 publiceerde over het « Trans-European Automated Real-time Gross-settlement Express Transfer » (TARGET) systeem. De analyse die aan dat rapport ten grondslag ligt, werd uitgevoerd door de Werkgroep EU-betalingssystemen (WGPS), voorgezeten door de heer W. Hartmann, in nauwe samenwerking met

experts op het gebied van monetair beleid, informaticasystemen, boekhouding en juridische zaken van het EMI en van de centrale banken van de Europese Unie (EU).

Het rapport geeft een gedetailleerde beschrijving van de operationele structuur van het TARGET-systeem en behandelt, inter alia, de volgende onderwerpen :

- het verstrekken van intraday liquiditeit ;
- tarifiering ;
- openingsuren ;
- vereffeningsdiensten aan nettovereffenings-systemen voor grote betalingen ;
- de organisatie van het project.

Wat betreft het eerste onderwerp, verduidelijkt het rapport dat de nationale centrale banken (NCBs) *intraday liquiditeit* zullen verschaffen aan deelnemers in betalingssystemen, waarbij ze gebruik kunnen maken van twee mogelijkheden : intraday voorschotten gedekt door onderpand en intraday repo's. Vanuit het oogpunt van betalingssystemen moeten beide mogelijkheden als evenwaardige faciliteiten worden beschouwd. Deelnemers in TARGET kunnen ook terugvallen op vrije tegoeden indien ze dit wensen. Indien verplichte reserves opgelegd worden om redenen van monetair beleid, zullen deze intraday beschikbaar zijn voor de betalingssystemen. Intraday krediet zal volledig door zekerheden gedekt zijn en verwacht wordt dat de nationale centrale banken er geen interesten zullen voor aanrekenen.

Betreffende het tweede punt, *de tarifiering*, verklaart het rapport dat het tarifieringsbeleid voor TARGET één belangrijke doelstelling heeft — kostenrecuperatie — en drie belangrijke beperkingen in acht moet nemen : het monetair beleid mag er niet door verstoord worden, evenmin als de concurrentieverhoudingen tussen de deelnemers en het zou het risico-beperkend beleid in betalingssystemen moeten ondersteunen. Het tarifieringsbeleid voor TARGET, dat nog niet in detail vastligt, zal in overeenstemming zijn met de EU-wetgeving op de mededinging.

Om aan de noden van de markt en het risicobeleid tegemoet te komen en om de uitvoering van monetaire-beleidsoperaties vlot te laten verlopen, zullen alle componenten van TARGET *lange openingsuren* en éénzelfde slui-

tingstijd hebben : 18.00 u., Centraal Europese Tijd. TARGET zal ongeveer 11 uur vroeger open zijn.

Het TARGET-systeem zal vereffeningsfaciliteiten aanbieden in euro aan grensoverschrijdende nettovereffeningssystemen voor grote betalingen die werken in euro (zoals het ECU Clearing and Settlement System). Het rapport stelt een vereffeningsprocedure voor dergelijke systemen voor, op basis van normale TARGET-transfers tussen de rekeningen van de deelnemende kredietinstellingen en een speciale (centrale) rekening voor het systeem bij het Europees Stelsel van Centrale Banken. Nationale centrale banken kunnen, volgens andere modellen, vereffeningsfaciliteiten aanbieden aan binnenlandse nettovereffeningstelsels.

Het TARGET-project zal operationeel zijn van bij de start van Fase drie van de Economische en Monetaire Unie (EMU), op 1 januari 1999, en zal enkel operaties in euro verwerken. « Real time » brutovereffeningssystemen die gevestigd zijn in *EU-landen die nog geen deel uitmaken van de EMU*, zullen zich kunnen aansluiten bij TARGET. De voorwaarden waaronder kredietinstellingen van deze landen TARGET zullen kunnen gebruiken, zullen zoveel mogelijk dezelfde zijn als die voor kredietinstellingen binnen de EMU. Het verlenen van intraday krediet in euro aan niet-EMU NCBS en aan deelnemers aan brutovereffeningstelsels van niet-EMU-landen is nog in bespreking.

Het *TARGET-project* omvat vijf verschillende fasen :

- de definitie van de regelingen m.b.t. de betalingen voor Fase drie van de EMU (afgewerkt in maart 1995);

- de uitvoerige specificaties van het TARGET-systeem (afgewerkt in juli 1996);
- de ontwikkelingsfase (af te ronden tegen juni 1997);
- de testfase (af te ronden tegen juni 1998);
- de simulatiefase (af te ronden tegen december 1998).

Een set van technische documenten met een beschrijving van de technische bijzonderheden voor de gemeenschappelijke procedures van uitwisseling van betalingsberichten tussen de nationale systemen en met de ECB (het Interlinking systeem) is eveneens beschikbaar op aanvraag.

In België wordt het rapport verspreid door de Nationale Bank van België, waar het kan aangevraagd worden op het volgende contact-adres :

Nationale Bank van België
Dienst Giraal Geldverkeer
de Berlaimontlaan 14
1000 Brussel
Fax : 02/221 31 03

Het kan ook worden verkregen bij het EMI, op het volgende adres :

Europees Monetair Instituut
Press Office
Kaiserstrasse 29
D-60311 Frankfurt am Main
Fax : 00 49 69 27 227 404

Mededelingen afgesloten op dinsdag 15 oktober 1996.

Drukkerij
van de Nationale Bank van België
de Berlaumontlaan 14 - 1000 Brussel
de Departementschef
M. Salade

